

MALTA

QORTI TAL-APPELL
(Sede Inferjuri)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tat-2 ta' Marzu, 2022

Appell Inferjuri Numru 44/2018 LM

B.A.S. Ltd (C 444)
('is-soċjetà rikorrenti')

vs.

Concorde International Freight Forwarders Limited (C 11393)
('l-intimata')

Il-Qorti,

Preliminari

1. Dawn huma żewġ appelli magħmulin wieħed prinċipali mis-soċjetà intimata **Concorde International Freight Forwarders Limited (C 11393)** [minn issa 'l quddiem 'is-soċjetà intimata'], u l-ieħor incidentalment mis-soċjetà rikorrenti **B.A.S. Ltd (C 444)** [minn issa 'l quddiem 'is-soċjetà rikorrenti'], mis-

sentenza mogħtija fit-3 ta' Mejju, 2021, [minn issa 'l quddiem 'is-sentenza appellata'] mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) [minn issa 'l quddiem 'l-ewwel Qorti'], li permezz tagħha ddeċidiet ir-rikors tas-soċjetà rikorrenti kif ġej:

“... tiċċhad l-eċċezzjonijiet kollha tas-soċjetà konvenuta li kienu għadhom mhux deċiżi, tilqa' t-talbiet attriċi limitatament billi tikkundanna lis-soċjetà konvenuta tħallas lis-soċjetà B.A.S. Limited is-somma ta' tlettax-il elf, tliet mija u erba' Euro u erbgħa u għoxrin ċenteżmu (€13,304.24) rappreżentanti danni sofferti mis-soċjetà attriċi għar-raġunijiet imfissrin fir-Rikors promotur, bl-imgħax legali dekorribbli mit-8 ta' Awwissu 2017, id-data tal-ewwel sejħa għall-ħlas.

B'dan illi wara li jsir l-imsemmi ħlas, is-soċjetà attriċi għandha tikkonsenja l-merkanzija ossia welding set mertu tal-kuntratt ta' ġarr in kwistjoni, liema merkanzija tinsab fil-pussess tagħha, lis-soċjetà konvenuta.

L-ispejjeż kif mitluba fir-Rikors promotur, jithallsu mis-soċjetà konvenuta”

Fatti

2. Il-fatti tal-każ odjern jirrigwardaw merkanzija konsistenti f'*welding set* li s-soċjetà intimata kienet tenuta li ġgorr mill-Olanda għal hawn Malta, kif debitament inkarigata mis-soċjetà rikorrenti skont l-istruzzjonijiet tal-klijenti tagħha A.A.K. Grech Bros. Ltd hawn Malta. Jirriżulta li l-merkanzija in kwistjoni kienet ġiet ikkonsenjata minn ITW Welding Products BV lill-aġent tas-soċjetà intimata Corneel Geerts ġewwa l-Olanda fis-16 ta' Lulju, 2014.¹ Iżda din baqgħet ma waslitx hawn Malta, kif komunikat mis-soċjetà rikorrenti lill-aġent imsemmi fit-30 ta' Lulju, 2014 permezz ta' *email*², meta dan tal-aħħar fl-istess ġurnata nformaha li ma kienux jafu bin-nota tal-konsenja u anki li l-merkanzija ma

¹ Ara nota tal-konsenja jew CMR Dok. MD2 a fol. 91.

² A fol. 100.

nstabilitx fil-maħzen. Imbagħad fis-16 ta' Settembru, 2014, is-soċjetà intimata kkonfermat mas-soċjetà rikorrenti li l-*pallet* tal-merkanzija kienet instabet fil-maħzen tal-aġent tagħha Corneel Geerts u fit-2 ta' Ottubru, 2014 hija ġiet mitluba mill-istess soċjetà rikorrenti sabiex iġġorr il-merkanzija lejn Malta.³ Il-merkanzija waslet hawn Malta fil-15 ta' Ottubru, 2014.⁴

Mertu

3. Is-soċjetà rikorrenti istitwiet dawn il-proċeduri quddiem l-Ewwel Qorti permezz tal-prezentata ta' rikors, fejn ħarrket lis-soċjetà intimata sabiex tgħid għaliex m'għandhiex tiġi kkundannata minn dik il-Qorti sabiex:

*“...Prevja kull dikjarazzjoni neċessarja, tħallas lis-soċjetà attriċi l-ammont ta' Euro 13,921.64, jew somma oħra verjuri, rappreżentanti danni sofferti mill-esponenti minħabba negliġenza da parti tal-istess soċjetà konvenuta wara li ġiet inkarigata mis-soċjetà attriċi biex tieġu ħsieb il-ġarr ta' merkanzija, liema negliġenza wasslet sabiex is-soċjetà attriċi titharrek u tinsab responsabbli għad-danni fis-Sentenza fl-ismijiet **A.A.K. Grech Bros. Ltd vs B.A.S. Ltd** (Cit. 463/15 MCH) deċiża fis-27 ta' Ġunju 2017, u f'liema Sentenza ġie ritenut li r-responsabilità tas-soċjetà attriċi odjerna hija soġġetta għad-dritt ta' rivalsa fil-konfront tas-soċjetà konvenuta odjerna, minħabba l-fatt li n-nuqqasijiet kienu effettivament tas-soċjetà konvenuta odjerna, u liema danni baqgħu ma tħallsux lis-soċjetà attriċi nonostante diversi interpellazzjonijiet.*

Bl-ispejjeż, inkluz dawk tal-protest ġudizzjarju 144/16 u tal-ittra ufficjali 2858/17, u l-imgħax legali mid-data tat-8 ta' Awwissu 2017 sad-data tal-pagament effettiv, kontra s-soċjetà konvenuta, li hija minn issa ingunta in subizzjoni”.

4. Is-soċjetà intimata eċċepiet is-segwent: (a) il-preskrizzjoni *ai termini* tas-subartikolu 32(1) tal-Kap. 486; (b) huma kellhom jiġu kjamati fil-kawża fl-ismijiet

³ Ara skambju *emails a fol.* 106.

⁴ Ara *delivery order u gate pass out a fol.* 139 u 140.

A.A.K. Brothers Limkited (C 34012) vs. B.A.S. Limited (C 344); (ċ) ma kienx minnu li kien hemm negliġenza da parti tagħha; (d) jekk kien hemm negliġenza, din kienet min-naħa tal-kumpannija tal-ġarr Corneel Geerts Transportgroup NV, u għalhekk kellha tiġi kjamata fil-kawża; (e) il-merkanzija in kwistjoni kienet waslet għand din il-kumpannija fis-17 ta' Lulju, 2014; (f) is-soċjetà rikorrenti kienet negliġenti meta ħalliet il-merkanzija f'post ħażin mingħajr l-ebda marki jew sinjali distintivi; (g) il-merkanzija ngħatat *ai termini* tal-artikolu 20.1 tal-Kap. 486; (g) il-merkanzija in kwistjoni tinstab fil-pussess tas-soċjetà rikorrenti; u (ħ) hija fl-ebda ħin ma kienet għet infurmata jew saħansitra mitluba sabiex twassal il-merkanzija f'xi żmien speċifiku.

Is-Sentenza Appellata

5. L-Ewwel Qorti waslet għas-sentenza appellata wara li għamlet is-segweni konsiderazzjonijiet rilevanti għal dan l-appell:

“Ikkunsidrat;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża, jirriżulta illi s-soċjetà attriċi B.A.S. Limited u s-soċjetà konvenuta Concorde International Freight Forwarders Limited ikkonkludew ftehim għall-ġarr tal-merkanzija konsistenti f'welding machine li għet ordnata mill-klijent tas-soċjetà attriċi, AAK Grech Bros. Limited, direttament mingħand is-supplier ITW Welding Products BV ġewwa l-Olanda. L-istess A.A.K. Grech Bros. Limited qabbdet lis-soċjetà attriċi sabiex tittrasporta din il-merkanzija lejn Malta kemm jista' jkun malajr peress li hija kienet marbuta b'terminu għall-fornitura tal-apparat lil terzi. Da parti tagħha, is-soċjetà attriċi inkarigat lis-soċjetà konvenuta biex tiegħu ħsieb torganizza l-ġarr ta' din il-merkanzija lejn Malta wara li l-istess soċjetà attriċi għabret il-merkanzija mingħand is-supplier esteru fuq imsemmi, tramite l-aġent tagħha Bas Transport & Logistics BV. Fuq struzzjonijiet tas-soċjetà konvenuta, il-pallet b'din il-merkanzija għie konsenjat fl-istabbiliment tal-aġent tagħha ġewwa l-Belġju, Corneel Geerts Transport Group NV, fis-17 ta' Lulju 2014 u dan skont kif jirriżulta mill-

consignment note *relattiv* (fn. 2 Dok. MD2) biex din tiġi konsenjata lill-klijent tas-soċjetà attriċi. Dawn il-fatti m'humie x kontestati.

Madanakollu, mill-provi jirrizulta li dan il-pallet, minkejja li ġie konsenjat lil u ttieħed fil-kustodja tal-aġent tas-soċjetà konvenuta ġewwa l-Belġju fis-17 ta' Lulju 2014, baqa' ma nstabx fil-maħžen tiegħu u minkejja talbiet biex isiru l-verifiki opportuni, l-aġent Corneel Geerts Transport Group NV insista li l-pallet qatt ma wasal għandu. Dan il-pallet instab diversi ġimgħat wara, fil-5 ta' Settembru 2014 fl-istabbiliment tal-istess aġent. F'dik l-istess data, is-soċjetà konvenuta infurmat dik attriċi li l-pallet kien instab u s-soċjetà konvenuta ġiet mitluba biex iżzomm il-merkanzija sakemm jingħataw struzzjonijiet mill-klijent AAK Grech Bros. Limited peress li intant, minħabba d-dewmien fil-konsenja, dan il-klijent kien laħaq xtara apparat ieħor in sostituzzjoni ta' dak li kien baqa' ma ġiex konsenjat. Sussegwentement, fit-2 ta' Ottubru 2014, is-soċjetà attriċi kkonfermat li rċeviet struzzjonijiet mingħand il-klijent tagħha biex il-merkanzija tiġi konsenjata lilu (fn. 3 Ara fol. 106 u 107) u s-soċjetà konvenuta ġarret il-merkanzija li eventualment waslet Malta u ġiet konsenjata lis-soċjetà attriċi fit-13 ta' Ottubru 2014 (fn. 4 Ara fol.40)

Dan id-dewmien fil-konsenja tal-merkanzija, wassal biex AAK Grech Bros. Limited tistitwixxi proċeduri ġudizzjarji kontra s-soċjetà attriċi odjerna. Permezz ta' sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-27 ta' Ġunju 2017 fl-ismijiet **AAK Grech Bros Limited v. B.A.S. Limited**, hija ġiet ikkundannata tħallas lil AAK Grech Bros Limited is-somma ta' €9,025.18 rappreżentanti danni sofferti minħabba nuqqasijiet fit-twertiq tal-ġarr u konsenja tal-merkanzija lill-klijent tagħha, oltre imgħax kif ukoll spejjeż u drittijiet ġudizzjarji marbutin mal-proċeduri.

Ikkunsidrat;

Illi l-azzjoni li għandha quddiemha din il-Qorti hija azzjoni għall-ħlas tad-danni, ibbazata fuq allegat negligenza da parti tas-soċjetà konvenuta fit-twertiq tal-kuntratt ta' ġarr bi ksur tal-obbligi kontrattwali tagħha taħt il-**Convention on the Contract for International Carriage of Goods by Road** ('il-Konvenzjoni'). Is-soċjetà attriċi tikkontendi li kienet din l-inadempjenza li wasslet għall-kundanna fil-konfront tagħha għall-ħlas tad-danni, spejjeż u imgħax lill-klijent tagħha permezz tas-sentenza fl-ismijiet **A.A.K. Grech Bros. Ltd vs B.A.S. Ltd** mogħtija fis-27 ta' Ġunju 2017 u permezz tal-azzjoni odjerna qiegħda taġixxi b'rivalsa kontra s-soċjetà konvenuta għar-rizarċiment ta' dawn id-danni minnha sofferti, liema danni hija tikkontendi li ġiet kostretta tħallashom minħabba li n-negligenza tas-soċjetà konvenuta odjerna.

Min-naħa tagħha, is-soċjetà konvenuta tiċhad li hija kienet negligenti jew inadempjenti f'xi obbligi kontrattwali, anke għaliex ma kien hemm l-ebda ftehim mas-

soċjetà attriċi għall-konsenja tal-merkanzija entro terminu speċifiku. Issostni li hija s-soċjetà attriċi nnifisha li kienet negligenti meta kkonsenjat il-pallet mingħajr marki li juru l-isem u l-indirizz tad-destinatarju u mingħajr marki oħrajn suffiċjenti, b'mod li dan il-pallet ma setax jiġi identifikat, kif ukoll meta ma kkonsenjatx il-merkanzija fil-maħżen tal-aġent tagħha ġewwa l-Belġju iżda ġewwa parti oħra tal-istabbiliment tiegħu fejn mhux mistenni li tiġi konsenjata merkanzija. Teċċepixxi wkoll illi f'kull każ, jekk kien hemm xi nuqqas, dan huwa wkoll riskontrabbli fil-kondotta tal-aġent tagħha Corneel Geerts Transportgroup NV. In konkluzjoni, is-soċjetà konvenuta tishaq illi peress li l-merkanzija in kwistjoni ngħatat ai termini tal-Artikolu 20.1 tal-Kap. 486 u tinsab fil-pussess tas-soċjetà attriċi, din għandha tingħata valur. (fn. 5 Illi l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta ġiet miċħuda permezz tas-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell fl-4 ta' Dicembru, 2018)

Ikkunsidrat;

Mill-provi jirriżulta illi l-partijiet f'din il-kawża kkonkludew ftehim bejniethom fejn is-soċjetà konvenuta aċċettat li torganizza l-ġarr tal-merkanzija konsistenti f'welder set, mill-Belġju lejn Malta (fn. 6 Dan il-ftehim jirriżulta ċar mill-korrispondenza skambjata bejn il-partijiet kif ukoll mit-termini tan-nota ta' konsenja Dok. MD2). Huwa indiskuss illi dan il-ftehim jikkonsisti effettivament f'kuntratt ta' ġarr li huwa regolat mill-Konvenzjoni li huwa inkorporat bħala skeda fl-Att dwar il-Ġarr Stradali Internazzjonali tal-Merkanzija. (fn. 7 Kap. 486 tal-Liġijiet ta' Malta). Dan għaliex il-Konvenzjoni tapplika "to every contract for the carriage of goods by road in vehicles for reward, when the place of taking over of the goods and the place designated for delivery, as specified in the contract, are situated in two different countries, of which at least one is a contracting country, irrespective of the place of residence and the nationality of the parties" (fn. 8 Emfasi tal-Qorti)

Jingħad illi l-consignment note, li huwa prospettat espressament fl-Artikolu 4 et sequitur tal-Konvenzjoni, m'huwiex meħtieġ ad validitatem għall-prova tal-eżistenza ta' kuntratt tal-ġarr li huwa regolat mill-Konvenzjoni: din in-nota tikkosistwixxi biss "prima facie evidence of the making of the contract of carriage, the conditions of the contract and the receipt of the goods by the carrier" u tiswa biex tafferma l-eżistenza ta' kuntratt ta' ġarr. Kemm hu hekk 'The absence, irregularity or loss of the consignment note shall not affect the existence or the validity of the contract of carriage which shall remain subject the provisions of this Convention' (fn. 9 Art. 4 tal-Konvenzjoni)

Fil-każ in diżamina, it-trasportatur inkarigat mis-soċjetà attriċi għall-fini tal-kuntratt ta' ġarr konkluz bejn il-partijiet f'din il-kawża, hija s-soċjetà konvenuta Concorde

International Freight Forwarding Limited. Għalkemm mill-provi jirrizulta li s-soċjetà konvenuta tat struzzjonijiet lill-aġent tagħha Corneel Geerts Transport Group NV biex jieħu ħsieb il-ġarr tal-merkanzija lejn Malta, huwa evidenti mill-provi li Corneel Geerts kien inkarigat esklussivament mis-soċjetà konvenuta u kien effettivament nominat bħala l-aġent tagħha (fn. 10 Ara Dok. 1 email 11 ta' Ġunju 2014 fejn is-soċjetà konvenuta għamlet riferiment għal Corneel Geerts Transport Group bħala "Belgian agent") dan jirrizulta mill-korrispondenza esebita fl-atti li turi li l-kuntatt mas-soċjetà estera kien isir biss mis-soċjetà konvenuta. Fil-kumless tal-provi kollha, ftit jista' jkun hemm dubju li s-soċjetà konvenuta aġixxiet fil-konfront tas-soċjetà attriċi bħala prinċipal u mhux bħala forwarder jew aġent tat-trasportatur minnha inkarigat (fn. 11 Corneel Geerts Transportgroup NV) biex jieħu ħsieb il-ġarr tal-merkanzija. Għaldaqstant, hija l-istess soċjetà konvenuta li għandha titqies bħala l-carrier għall-fini tal-kuntratt ta' ġarr in kwistjoni u għall-fini tal-Konvenzjoni u kwantu għas-soċjetà attriċi, ir-relazzjoni kontrattwali għall-ġarr tal-merkanzija mill-Belġju għal Malta teżisti biss mas-soċjetà konvenuta li magħha kkonkludiet il-ftehim u ma' ħadd iktar.

Stabbilit dan, isibu applikazzjoni sewwasew id-dispozizzjonijiet tal-Artikolu 3 tal-Konvenzjoni-

"For the purposes of this Convention the carrier shall be responsible for the acts of omissions of his agents and servants and of any other persons of whose services he makes use for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment, as if such acts or omissions were his own".

Dan l-Artikolu jirrifletti principju kardinali fid-dritt ċivili tal-obbligazzjonijiet u cioè, li kontraent ma jistax jiżgiċċa mir-responsabbiltà għall-ksur tal-kuntratt billi jallega nuqqas ta' persuna li ġie mqabbd minnu fil-kors tal-eżekuzzjoni tal-kuntratt. Kif ġie appena stabbilit f'dan il-każ, ir-relazzjoni kuntrattwali kwantu għall-ġarr tal-merkanzija in diżamina, teżisti biss u unikament bejn il-partijiet f'din il-kawża, B.A.S. Limited u Concorde International Freight Forwarding Limited u hija għalhekk is-soċjetà konvenuta li għandha twieġeb għal kull egħmil u omissjoni fit-twettiq tal-kuntratt ta' ġarr, inkluż egħmil u nuqqasijiet tal-aġent tagħha li jsarraf f'telf ikkagonat lill-konsinnatarju. Il-korollarju ta' dan hu li s-soċjetà konvenuta tibqa' responsabbli f'għajnejn is-soċjetà attriċi sabiex twettaq dak miftiehem fi żmien xieraq u bid-dovut diligenza, anke jekk tkun qabbdet persuna ta' ħila biex taġixxi għan-nom tagħha (fn. 12 Barra minn hekk, is-soċjetà konvenuta imkien ma eskcludiet ir-responsabbiltà tagħha bħala carrier għall-fini tal-kuntratt ta' ġarr in kwistjoni) Dan salv, naturalment, kull dritt ta' rivalsa li l-istess soċjetà konvenuta jista' jkollha l-carrier kontra dawn l-aġenti tagħha u persuni ohrajn imqabbdin minnha.

*Għaldaqstant, applikat dan għar-raba' u l-ħames eċċezzjonijiet sollevati mis-soċjetà konvenuta fir-Risposta tagħha, il-Qorti tqis li dawn l-eċċezzjonijiet m'humix fondati u għandhom jiġu respinti, bħalma għandha tiġi respinta wkoll it-tieni eċċezzjoni fejn is-soċjetà konvenuta tikkontendi li hija kellha tiġi msejha fil-kawża li ġiet deċiża bis-sentenza tas-27 ta' Ġunju 2017, fejn saru sottomissjonijiet dwar il-mertu ta' dan l-istess każ. Dan qed jingħad għaliex is-sentenza appena msemmija tittratta unikament il-kuntratt ta' ġarr li kien il-mertu tal-proċeduri bejn AAK Grech Bros. Limited u B.A.S. Limited, l-attriċi f'din il-kawża, u ma għamlet l-ebda stat fil-konfront tas-soċjetà konvenuta ġaladarba ma kinitx parti minn dik il-kawża. Din is-sentenza **lanqas setgħet tagħmel stat fil-konfront tagħha għad ma għandha u ma qatt ma kellha l-ebda relazzjoni kontrattwali jew xort'oħra ġuridika mas-soċjetà attriċi f'dik il-kawża, AAK Grech Bros. Limited. Kif stabbilit, ir-relazzjoni kontrattwali għall-ġarr tal-merkanzija mertu ta' dawk il-proċeduri kienet teżisti biss bejn is-soċjetà attriċi odjerna - bħala l-carrier tal-merkanzija ordnata minn AAK Grech Bros. Limited - u l-istess klijent tagħha u kwindi l-ġudizzju kien wieħed integru. F'kull każ, minħabba dak li jipprovi l-Artikolu 3 tal-Konvenzjoni, fuq ċitat, is-soċjetà konvenuta odjerna qatt ma setgħet titqies bħala l-legittimu kontradittur għat-talba attriċi fil-proċeduri fuq imsemmija ġaladarba l-carrier f'dak il-kuntratt ta' ġarr, kienet is-soċjetà B.A.S. Limited.***

*Illi fis-sentenza **Albert Abela vs S Mifsud & Sons Ltd** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-23 ta' Ottubru 2001, fejn saret riferiment għas-sentenza **Benjamin Bonnici nomine vs Francis Vella et nomine** (fn. 13 Ċitaz. Numru 1083/92/JF – P.A. 30 ta' Ottubru 2000), ingħad:-*

*“Illi huwa rilevanti li f'dik l-istess kawża hawn ċitata saħansitra ġiet miċhuda l-kjamata fil-kawża tat-terza persuna li s-soċjetà konvenuta kienet inkarigat sabiex iġġor il-merkanzija minn barra minn Malta għal Malta, stante li sostniet li l-unika relazzjoni li kienet teżisti kienet dik bejn l-attur u s-soċjetà konvenuta u għalhekk la darba l-ġudizzju huwa integru u fejn ir-responsabbiltà tal-konvenut fil-konfront tal-attur hija indubitata, indipendentement minn x'relazzjonijiet jista' jkollu hu ma' ħaddieħor, mela allura l-kjamata fil-kawża tat-terz ma għandhiex tiġi applikata. (“**Mamo vs Abela nomine**” - A.C. 4 ta' Frar 2000).*

Illi dawn il-prinċipji kollha japplikaw għall-każ in kwistjoni stante li l-unika relazzjoni li teżisti dwar dan il-kuntratt ta' ġarr ta' merkanzija mill-Ingilterra għall-Malta kien proprju dak bejn l-attur u s-soċjetà konvenuta, u kull relazzjoni li setgħet inħolqot bejn is-soċjetà konvenuta u s-soċjetà estera indikata fin-nota tal-eċċezzjonijiet tas-soċjetà konvenuta hija estraneja għall-posizzjoni tal-attur f'din il-kawża.”

Il-korollarju ta' dan huwa wkoll li lanqas m'hi f'lokha r-raba' eċċezzjoni tas-soċjetà konvenuta li permezz tagħha sostniet li għandu jiġi msejjaħ fil-kawża l-aġent tagħha, Corneel Geerts Transport Group NV, biex iwieġeb għall-egħmil jew ommisjonijiet tiegħu fit-twettiq tal-kuntratt ta' ġarr. Dan qed jingħad għalix il-Konvenzjoni hi inekwivoka dwar ir-responsabbiltà esklussiva tat-trasportatur fil-kuntratt ta' ġarr partikolari - f'dan il-każ is-soċjetà konvenuta - għad-danni kollha li jiġu sofferti mill-kontraent l-ieħor bħala konsegwenza tat-telf parzjali jew totali tal-merkanzija (fn. 14 Matul il-perijodu bejn il-ġbir tal-merkanzija u l-konsenja.) kif ukoll ta' kull dewmien fil-konsenja. Dan jgħodd anke jekk dawn id-danni huwa attribwibbli għal xi egħmil jew nuqqas tal-aġenti tat-trasportatur jew persuni oħrajn inkarigati minnu għat-twettiq tal-istess kuntratt ta' ġarr. Kif ingħad, ma jirrizultax mill-atti u mill-provi li s-soċjetà attriċi inkarigat hija stess lis-soċjetà estera u għaldaqstant, din tal-aħħar hi kompletament estraneja għall-ftehim konkluż bejn il-partijiet, anke għalix mill-korrispondenza esebita fl-atti l-komunikazzjoni kienet issir unikament mas-soċjetà konvenuta.

Għaldaqstant, it-tieni, ir-raba' u l-ħames eċċezzjonijiet tas-soċjetà konvenuta qed jiġu miċħuda.

Ikkunsidrat;

Is-sentenza mogħtija fis-27 ta' Ġunju 2017 li kkundannat lis-soċjetà attriċi odjerna tħallas lil AAK Grech Bros. Limited is-somma ta' €9,025.18 in linea ta' danni, iddeċidiet li d-dewmien fit-twettiq tal-kuntratt u d-danni rizultanti, kienet taħti għalih is-soċjetà B.A.S. Limited, bħala l-carrier fil-kuntratt ta' ġarr mertu ta' dik il-kawża. Madanakollu, ġie wkoll rikonoxxut mill-Qorti fl-istess sentenza illi dawn in-nuqqasijiet ma kienux tas-soċjetà B.A.S. Limited innifisha iżda tabilhaqq tal-aġent tagħha, cioè s-soċjetà konvenuta odjerna li, bħalma rajna, kienet maħtura biex tiegħu ħsieb il-ġarr u konsenja tal-merkanzija lejn Malta. Dan jirrizulta mis-segwent i bran mis-sentenza in kwistjoni:-

“Fid-dawl tar-rizultanzi u tal-konsiderazzjonijiet hawn magħmula, l-Qorti tasal għall-konkluzjoni li d-dewmien fil-ġarr u l-konsenja tal-apparat in kwistjoni kien ikkawżat mis-soċjetà konvenuta permezz tal-aġent tagħha, minħabba nuqqas t'organizzazzjoni xierqa, apparti li rrizulta wkoll difett serju fl-operazzjonijiet tiegħu. Ċertament ma jistax jingħad li jirrizulta li l-aġent kellu organizzazzjoni diliġenti jew effiċjenti fl-operat tiegħu. Lanqas ma jista' jingħad li s-soċjetà konvenuta jew l-aġent tagħha ħa l-prekawzjonijiet kollha meħtieġa sabiex jiġi evitat id-dewmien in kwistjoni meta damet sabiex irnexxielha tirrortraccja il-konsenja mitlufa.”

Is-soċjetà attriċi issejjes il-pretensjoni tagħha f'din l-azzjoni għar-rizarciment tal-ammont li ġiet ikkundannata tħallas lil AAK Grech Bros. Limited, fuq din id-

*dikjarazzjoni magħmula fis-sentenza hawn citata, u tishaq illi din hija prova illi s-soċjetà konvenuta, bħala l-carrier tal-merkanzija mertu tal-kuntratt ta' ġarr konkluz bejniethom, kienet responsabbli għad-dewmien fil-konsenja tal-merkanzija a tenur tal-Artikolu 17 tal-Konvenzjoni. Ma ngabitx prova li din is-sentenza ġiet appellata u effettivament, is-soċjetà konvenuta ma ressqet l-ebda eċċezzjoni illi s-sentenza ma tikkostitwixxix res judicata. Din is-sentenza, inevitabbilment, tagħmel stat ta' fatt dwar il-kuntratt ta' ġarr konkluz bejn AAK Grech Bros Limited u s-soċjetà attriċi fil-kawża odjerna, kif ukoll dwar il-materja dwar ir-responsabbiltà għad-danni naxxenti mit-twettiq ħażin ta' dak l-istess kuntratt tal-ġarr. **Iżda bla dubju, ma tista' tagħmel l-ebda stat fil-konfront tas-soċjetà konvenuta li ma kinitx parti minn dak il-ġudikat.***

*Dan ifisser illi kuntrarjament għal dak li ġie sottomess mill-abbli difensur tas-soċjetà attriċi waqt it-trattazzjoni finali, **fil-kawża li għandha quddiemha din il-Qorti, għad għandu jiġi mistħarreg u stabbilit jekk effettivament kienx hemm dewmien fit-twettiq tal-konsenja oġġett tal-kuntratt ta' ġarr partikolari konkluz bejn il-partijiet f'din il-kawża u fl-affermattiv, il-kwistjoni tar-responsabbiltà għal dan id-dewmien. Huwa biss bħala riżultat ta' dan l-istħarriġ li jista' jiġi dikjarat li s-soċjetà konvenuta hi responsabbli tagħmel tajjeb għad-danni sofferti mis-soċjetà attriċi u mhux minnu li din il-kwistjoni diġà ġiet deciza bis-sentenza tas-27 ta' Ġunju 2017.***

Ikkunsidrat;

Dak li għandu jiġi ppruvat fl-ewwel lok għas-suċċess tat-talbiet attriċi, huwa li kien hemm dewmien fil-konsenja kif maħsub fil-Konvenzjoni, skont it-termini tal-kuntratt ta' ġarr partikolari konkluz bejn il-partijiet kontendenti.

Wara li rat l-atti, il-Qorti tqis li m'hemmx prova illi kien hemm terminu fiss miftiehem speċifikatament bejn iż-żewġ partijiet f'din il-kawża għat-twettiq tal-kuntratt tal-ġarr u għall-konsenja tal-merkanzija in kwistjoni. Għalkemm jista' jkun minnu li s-soċjetà attriċi kienet ftiehmet mal-klijent tagħha li l-merkanzija kellha tiġi konsenjata b'mod urgenti, mill-provi li għandha quddiemha l-Qorti ma jirriżultax li s-soċjetà attriċi kienet esigiet mingħand is-soċjetà konvenuta it-twettiq tal-ġarr u l-konsenja taħt l-istess kundizzjonijiet pattwiti mal-klijent tagħha. L-unika struzzjoni li jirriżulta li ngħatat lis-soċjetà konvenuta dwar iż-żmien tal-konsenja kienet fl-24 ta' Lulju 2014 (Dok. MD1) fejn is-soċjetà attriċi talbitha tassigura li l-merkanzija in kwistjoni titgħabba fuq it-trailer dakinhar stess biex tingarr lejn Malta, u dan wara li l-merkanzija kienet ilha li ġiet konsenjata lill-aġent tas-soċjetà konvenuta sa mis-17 ta' Lulju 2014.

L-Artikolu 19 tal-Konvenzjoni jipprovdi hekk:-

Delay in delivery shall be said to occur when the goods have not been delivered within the agreed time-limit or when, failing an agreed time-limit, the actual duration of the

carriage having regard to the circumstances of the case, and in particular, in the case of partial loads, the time required for making up a complete load in the normal way, exceeds the time it would be reasonable to allow a diligent carrier.

Fir-rigward, intqal:-

“... a forwarder who contracts as a carrier will have the duty of a carrier to exercise reasonable care to deliver the goods within a reasonable time as established in ‘Raphael v. Pickford’. A similar rule applies when acting as an agent since an agent is required to carry out the mandate within a reasonable time. The mere specification of a time for departure or delivery is likely to be treated as an indication of a reasonable time requiring explanation if exceeded, rather than a guarantee.” (fn. 15 **Freight Forwarding and Multimodal Transport Contracts** (Second Ed. 2012) – David A. Glass - 2.291)

Għaldaqstant, dak li għandu jiġi stabbilit jekk il-kuntratt ta’ ġarr pattwit bejn il-partijiet f’din il-kawża ġiex imwettaq fi żmien xieraq u raġjonevoli kif maħsub mill-Konvenzjoni.

*Il-Qorti wara li qieset il-provi hi tal-fehma li l-kuntratt ta’ ġarr in kwistjoni ma ġiex imwettaq fi żmien li, fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, jista’ jitqies li huwa wieħed raġjonevoli. Anke jekk wieħed kellu jeskludi minn dan l-istħarriġ il-perijodu sħiħ bejn il-5 ta’ Settembru 2014 u t-2 ta’ Ottubru 2014 - cioè kemm damet is-soċjetà attriċi biex tgħarraff lill-konvenuta bl-istruzzjonijiet tal-klijent tagħha dwar jekk il-merkanzija kellhiex tingarr lejn Malta jew le - u jillimita l-istħarriġ unikament għall-**perijodu bejn id-data tal-konsenja tal-merkanzija mis-soċjetà attriċi fid-depot tal-aġent tas-soċjetà konvenuta ġewwa l-Belġju fis-17 ta’ Lulju 2014** (fn. 16 Ma jista’ jkun hemm ebda dubju li effettivament, il-pallett bil-merkanzija in kwistjoni ttieħed taħt il-kustodja tal-aġent fis-17 ta’ Lulju 2014, Dok. MD2), u l-5 ta’ Settembru 2014 meta l-merkanzija ġiet rintraċċjata ġewwa l-imħażen tal-aġent tas-soċjetà konvenuta ġewwa l-Belġju, il-Qorti tqis illi xorta waħda huwa riskontrabbli dewmien mhux raġjonevoli fit-twettiq tal-kuntratt ta’ ġarr. F’kull każ, fil-kalkolu taż-żmien għat-twettiq tal-ġarr, wieħed irid iqis ukoll il-perijodu ulterjuri ta’ ħdax-il ġurnata li effettivament il-merkanzija damet biex tingarr mill-Belġju sakemm waslet Malta fit-13 ta’ Ottubru 2014. **Dan kollu, fl-aħjar ipotesi għas-soċjetà konvenuta, issarraff f’perijodu ta’ wieħed u sittin (61) ġurnata għat-twettiq tal-kuntratt ta’ ġarr in diżamina li ċertament, fil-fehma tal-Qorti, m’huwiex dewmien utili fiċ-ċirkostanzi.** Kemm hu hekk, b’applikazzjoni tal-Artikolu 20 tal-Konvenzjoni, is-soċjetà attriċi kellha l-għażla li tittratta l-merkanzija bħala mitlufa (total loss) ġaladarba din damet iktar minn sittin ġurnata biex tiġi konsenjata.*

Ikkunsidrat;

L-Artikolu 17.1 tal-Konvenzjoni jipprovdi:-

1. The carrier shall be liable for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he takes over the goods and the time of delivery, **as well as for any delay in delivery.** [*enfasi tal-Qorti*]

*Filwaqt li minn dan hu ovvju li r-responsabbiltà għad-dewmien fil-konsenja hija esklussivament tal-carrier, l-Artikolu 18(1) tal-Konvenzjoni jagħmilha ċar illi l-oneru tal-prova illi t-trasportatur m'huwiex responsabbli għall-ħsara jew telf tal-merkanzija, huwa mixħut fuq l-istess trasportatur (fn. 17 Ara sentenza **Charles Borg noe vs Fancis Vella et noe et**, deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-31 ta' Jannar 2003): "the burden of proving that loss, damage or delay was due to one of the causes specified in article 17, paragraph 2, shall rest upon the carrier". Dan ifisser illi s-soċjetà konvenuta jeħtigilha tressaq provi sodisfaċenti illi d-dewmien fil-konsenja tal-merkanzija seħħ minħabba waħda miċ-ċirkostanzi prospettati fis-subartikolu (2) tal-Artikolu 17 fejn il-Konvenzjoni, bħal kull liġi oħra, taħseb ukoll għall-eżoneru mir-responsabbiltà tat-trasportatur f'każ li t-telf, dannu jew dewmien ikun il-konsegwenza tal-ħtija jew negliġenza tad-danneġġjat jew ta' ċirkostanzi imprevedibbli u inevitabli.*

Dan jistipola:-

2. The carrier shall, however, be relieved of liability if the loss, damage or delay was caused by the wrongful act or neglect of the claimant, by the instructions of the claimant given otherwise than as the result of a wrongful act or neglect on the part of the carrier, by inherent vice of the goods or through circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent.

Meqjus illi mill-atti jirrizulta li effettivament, il-merkanzija waslet Malta biss ħdax-il ġurnata wara li effettivament insabet fil-maħżen tal-aġent tas-soċjetà konvenuta fil-Belġju (fn. 18 fol. 10 u fol. 139.), huwa indiskuss illi d-dewmien komplessiv fil-konsenja tal-merkanzija huwa wieħed ferm esagerat għat-twettiq tal-kuntratt ta' ġarr u illi konsegwentement, is-soċjetà konvenuta għandha titqies li hija responsabbli għad-danni kkaġonati minn dan id-dewmien sakemm ma tressaqx prova li d-dewmien kien attribwibbli lil xi waħda miċ-ċirkostanzi prospettati mis-subinċiż (2) tal-Artikolu 17 tal-Konvenzjoni.

*Il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **Thomas Smith Insurance Agency Limited noe vs MD Trucking Limited et**, deċiża fit-18 ta' Frar 2004, riteniet hekk in materja:-*

“Skont il-ġurista Jan Ramburg (*“The Law of Carriage of Goods: Attempts of Harmonization” - 9E.T.L. 1974*), il-baži ta’ responsabbiltà enunċjata fis-CMR mhix eskluża billi dak li ikun aġixxa diligentament, iżda hemm oneru akbar mixhūt fuq it-trasportatur, li jrid jieħu l-mezzi kollha biex jevita kull ħsara jew serq. L-awtur S. Zamara (*“Carrier Liability” Am. J. of Comp Law 1975*) jgħid li “the courts have been reluctant to admit as a defense that the carrier has simply not been negligent. Instead, they place a heavy burden on the carrier to show specifically how the unavoidable circumstance caused the loss”.

L-awtur David Glass, fil-ktieb **The Divided Heart of the CMR Convention** (fn. 19 1979) jirritjeni:-

“The carrier cannot hope, simply by showing that ordinary care was taken, to escape liability. He must show that in respect of the particular loss or damage, **no failing on his part could have contributed to it**. It follows that a high degree of proof is required on his part, normally by proving the actual cause and showing how it arose with no fault on his part.” [emfasi tal-Qorti]

Huwa paċifiku li l-grad ta’ diligenza rikjesta f’kazijiet simili mit-trasportatur hu wieħed gravi tant illi jingħad li jrid jintwera li ċ-cirkostanzi kienu straordinarji tant li jirrenduha impossibbli lit-trasportatur li jimpedixxi l-event dannuż anke bl-użu ta’ grad għoli ta’ diligenza: “L-essenza tad-difiża hija l-imprevedibilità u l-inevitabilità.” (fn. 20 **Farrugia v. Gatt noe**, deċiża mill-Qorti tal-Kummerċ, 16.1.1984)

Ikkunsidrat;

Illu effettivament, fit-tielet eċċezzjoni fir-Risposta tagħha, is-socjetà konvenuta tiċhad li hija kienet negligenti u mbagħad, fis-sitt eċċezzjoni tikkontendi li s-socjetà attriċi għandha tbat i hija stess id-danni li giet ikkundannata tħallas bis-saħħa tas-sentenza tas-27 ta’ Gunju 2017, minħabba li hija kienet negligenti meta:-

- a). huma wasslu l-merkanzija u ħallewh fil-post il-ħażin ġewwa l-istabbiliment, fejn inter alia ħallew il-merkanzija f’uffiċini minflok fil-warehouse bil-konsegwenza li l-istess merkanzija ma gietx reġistrata/traċjata;
- b). il-merkanzija in kwistjoni ma kellha ebda marki, sinjali distintivi kif jidher fid-dokument hawn anness u mmarkat Dok C u Dok D;

M’huwiex kontestat illi l-merkanzija destinata għall-klijent tas-socjetà attriċi giet effettivament konsenjata mis-socjetà attriċi (fn. 21 Tramite l-aġent tagħha Bas Transport and Logistics BV.) lill-aġent tas-socjetà konvenuta fis-17 ta’ Lulju 2014: kif rajna, il-kontestazzjoni tas-socjetà konvenuta hi li l-merkanzija għalkemm giet konsenjata fl-istabbiliment tal-aġent tagħha ġewwa l-Belġju, giet konsenjata f’parti

tal-maħžen fejn mhux suppost isiru konsenji ta' merkanzija, kif ukoll li l-pallett ma kienx immarkat b'mod li seta' jiġi identifikat id-destinatarju jew l-indirizz tal-konsenja ġewwa Malta, dan ma setax jiġi identifikat.

Kwantu għall-allegazzjoni li l-pallet in kwistjoni ġie konsenjat f'post ħażin, il-Qorti ma taqisx li din ġiet sodisfaċjentement konfortata mill-provi. Ma jirriżultax mill-iskambju ta' korrisondenza bejn is-soċjetà konvenuta u l-aġent tagħha stess ġewwa l-Belġju, illi l-pallet in kwistjoni kien ġie konsenjat f'post fejn mhux suppost isiru l-konsenji. Imkien ma ġie allegat li l-indirizz tad-destinatarju, ossia l-aġent, kif indikat fuq in-nota tal-konsenja, kien l-indirizz ħażin jew li l-merkanzija ġiet konsenjata f'indirizz ieħor minflok dak indikat fuq id-dokument. Il-Qorti tosserva illi l-indirizz tal-aġent tas-soċjetà konvenuta indikat fl-email mibgħut lis-soċjetà attriċi (fn. 22 Fol. 134, Doc. 1) huwa effettivament l-istess indirizz li jinsab indikat fin-nota tal-konsenja (fn. 23 Dok. MD2), cioè: Bijkhoevelaan 18, B 2110 Wijnegem, Belgium.

Jingħad fir-rigward:-

*“The carrier delivers the goods when custody and control of the goods passes from the carrier to the right person, the designated consignee, in the right place”. (fn. 25 David A. Glass: **Freight Forwarding and Multimodal Transport Contracts** (Second Ed. 2012) – 1.90. Fir-rigward ta' ‘the right place’ intqal: “Not, therefore, to an alleged agent of the consignee who was not authorized to take delivery”: OGH 12.9.2002 (2004) 34 E.T.L. 674)*

Imbagħad, f'dan l-istess e-mail jingħad, testwalment, li “the pallet was unloaded in our workshop as there was no indication on paperwork that it was for Malta”: imkien ma ntqal f'din il-korrisondenza illi l-pallett ma nstabx għaliex dan ġie tabilhaqq konsenjat bi żball fil-workshop, garaxx jew f'post ieħor mhux indikat, jew illi kien xi ‘mekkanik’ li aċċetta u ffirmja għall-konsenja (fn. 25 Kif sottomess mill-abbli difensur tas-soċjetà konvenuta waqt it-trattazzjoni finali. Il-kelma “mekkanik” ġiet imsemmija biss minn Nicholas Xerxen fix-xhieda tiegħu u ma jirriżultax mill-korrisondenza skambjata mal-aġent Belġjan)

Għaldaqstant, il-Qorti ma taqbilx li s-soċjetà konvenuta rnexxielha tipprova li d-dewmien kien dovut għall-konsenja tal-pallett f'indirizz ħażin jew f'post differenti minn dak miftiehem jew indikat u kwindi “by the wrongful act or neglect of the claimant, by the instructions of the claimant”.

Ikkunsidrat;

Illi s-soċjetà konvenuta tikkontendi ulterjorment illi f'dan il-każ huwa ravvizabbli nuqqas da parti tas-soċjetà attriċi fl-indikazzjoni li kellha ssir fuq il-merkanzija

sogġetta għall-ġarr, meta din ġiet konsenjata lill-aġent tas-soċjetà konvenuta ġewwa l-Belġju: il-Qorti fehmet illi s-soċjetà konvenuta tiċċad ir-responsabbiltà tagħha għat-twertiq tal-obbligi tagħha taħt il-Konvenzjoni proprju għaliex id-dewmien fil-konsenja tal-merkanzija huwa dovut għal dan in-nuqqas.

*Il-Qorti fliet il-provi u fehmet li filwaqt li hu minnu li l-pallet tal-merkanzija destinata lis-soċjetà attriċi ġie effettivament konsenjat fil-kustodja tal-aġent tas-soċjetà konvenuta fis-17 ta' Lulju 2014, l-istess aġent innega li dan il-pallet ġie hekk konsenjat lilu u kien biss fil-5 ta' Settembru 2014 li l-pallet ġie rintraċċjat fl-istabbiliment tiegħu. Izda jirrizulta wkoll mill-provi, senjatament l-iskambju ta' korrisondenza bejn dan l-aġent u s-soċjetà konvenuta (fn. 26 Dok. 3 a fol. 137), illi dan il-pallet ma nstabx **għaliex ma kienx ġie indikat fin-nota tal-konsenja** ("paperwork") **li kien destinat għal indirizz f'Malta. Infatti, l-uniku indirizz indikat fin-nota tal-konsenja (apparti l-indirizz tal-ispeditur ITW Welding Products BV) huwa dak tal-aġent innifsu Corneel Geerts, li ġie indikat bħala d-destinatarju.** Effettivament il-pallet ġie konsenjat f'dan l-istess indirizz u baqa' hemm. Huwa minnu li fil-parti tad-dokument intestat "Convention particulieres" (fn. 27 Special agreements) hemm indikat l-ismijiet "AAK Grech Bros" u "B.A.S. Ltd", izda la ġie indikat l-indirizz tagħhom ġewwa Malta wisq inqas li huma d-destinatarji finali tal-konsenja.*

*Dan diversament min-nota ta' konsenja (fn. 28 Lettre de voiture) maħruġa (fn. 29 Fol. 143 – Doc. 9) fuq bazi ex works fid-9 ta' Ottubru 2014 għall-fini tal-ġarr u konsenja tal-istess pallet **wara** li dan ġie rintraċċjat fil-maħżen tal-aġent tas-soċjetà konvenuta: din in-nota tindika kjarament it-tagħrif kollu meħtieġ mill-Artikolu 4 tal-Konvenzjoni u b'mod partikolari tindika l-ispeditur, il-carrier u d-destinatarju finali (bħala AAK Grech Bros Limited), kif ukoll tindika li l-konsenja kellha ssir f'Malta. Fil-fatt il-konsenja ġiet Malta bis-saħħa ta' din it-tieni nota ta' konsenja u mhux bis-saħħa tal-ewwel waħda maħruġa mill-ispeditur fis-16 ta' Lulju 2014 (fn. 30 Dok. MD2).*

B'zieda ma' dan, kif sewwa qalet is-soċjetà konvenuta, jirrizulta wkoll illi la l-indirizz u lanqas l-isem tad-destinatarju ma kienu indikati fuq il-pallett innifsu. Inltre, u fuq kollox, il-Qorti tosserva li ma kienx hemm indikat in-numru tan-nota tal-konsenja fuq il-pallet.

Fost id-disposizzjonijiet rilevanti tal-Konvenzjoni, insibu l-Artikoli 4, 7, 8, 9, 17 u 18. L-Artikolu 6(e) u (g) tal-Konvenzjoni jistipola li n-nota tal-konsenja għandha tindika l-isem tal-konsenjatarju u l-indirizz tiegħu kif ukoll il-marki partikolari u n-numru tal-merkanzija, tant illi f'każ tan-nuqqas ta' kjarezza jew korrettezza tal-indikazzjoni fin-nota ta' konsenja ta' dawn iż-żewġ partikolaritajiet (fost oħrajn), l-ispeditur ikun responsabbli għall-ispejjeż kollha kif ukoll telf u ħsara sofferti mill-carrier.

Il-Qorti tqis li fin-nuqqas ta' indikazzjoni sija fuq in-nota tal-konsenja u sija wkoll fuq il-pallet tal-merkanzija, tal-indirizz u l-pajjiż li fih kellu jiġi konsenjat il-pallet lid-destinatarju finali, dawn id-dettalji ma setgħux kienu magħrufin lill-aġent tas-soċjetà konvenuta li ħa l-kustodja tal-pallet ikkonsenjat fis-17 ta' Lulju 2014, sakemm ma jagħmilx verifiki ulterjuri. Fil-każ in diżamina, l-ispeditur tal-merkanzija lis-soċjetà konvenuta tramite l-aġent tagħha fil-Belġju, hija d-ditta ITW Welding Products BV li, bħala l-fornitur tal-merkanzija, kellha allura r-responsabbiltà illi timmarka l-pallet bil-merkanzija minnha spedit b'mod ċar li jista' jingħaraf ta' min kien u fejn kien destinata, kif ukoll bin-numru korrispondenti għan-numru tan-nota tal-konsenja. Evidentement, dan m'għamlitux, bħalma naqset ukoll milli tirrediġi n-nota tal-konsenja bid-dettalji meħtieġa dwar l-indirizz tal-konsenjatarju.

David Glass, fir-rigward, jikteb hekk:-

*"The content of many of the matters specified can be supplied only by the sender. If his failure to do so or to do so accurately causes loss to the carrier, the sender will be liable under Article 7." (fn. 31 **Freight Forwarding and Multimodal Transport Contracts** – David A. Glass – 2nd Ed 2012 – 1.33)*

Dan in-nuqqas, fil-fehma tal-Qorti, wasslet għad-diffikoltà riskontrata mill-aġent tas-soċjetà konvenuta ġewwa l-Belġju fl-identifikazzjoni u konsegwentement, fl-ispedizzjoni tal-istess pallet lid-destinatarju ossia lis-soċjetà attriċi jew il-klijent tagħha.

*Madanakollu, għandu jiġi mfakkar li r-relazzjoni kuntrattwali naxxenti mill-kuntratt tal-ġarr mertu ta' din il-kawża, teżisti biss bejn is-soċjetà B.A.S. Limited u s-soċjetà konvenuta. Skont l-Artikolu 4 tal-Konvenzjoni, in-nuqqas, telf jew l-irregolarità tan-nota tal-konsenja ma tinċidi bl-ebda mod fuq il-validità jew l-eżistenza tal-kuntratt tal-ġarr. Għalhekk - minkejja li n-nuqqas ta' immarkar idoneju tal-merkanzija u tal-partikolaritajiet meħtieġa fuq in-nota tal-konsenja, kien tal-ispeditur ITW Welding Products BV (fn. 32 Li miegħu kellha kuntatt biss is-soċjetà attriċi li kienet hi li ħadet ħsieb li l-pallett jiġi spedit lill-aġent tas-soċjetà konvenuta għall-ġarr lejn Malta) – hija biss is-soċjetà konvenuta bħala l-carrier għall-fini ta' dan il-kuntratt ta' ġarr partikolari, li hija responsabbli di fronte għas-soċjetà attriċi. **Huwa ċar minn qari tal-Artikolu 7 li l-carrier m'huwiex eżonerat mir-responsabbiltà tiegħu taħt il-Konvenzjoni għall-ħsara, telf jew dewmien fil-konsenja u ġarr tal-merkanzija, minħabba biss l-irregolarità tan-nota tal-konsenja, għalkemm evidentement jingħata dritt ta' rivalsa kontra l-ispeditur.** Tant hu hekk, l-Artikolu 7 jipprovdi:*

“The sender shall be responsible for all expenses, loss and damage sustained by the carrier by reason of the inaccuracy or inadequacy of: (a) The particulars specified in article 6, paragraph 1, (b), (d), (e), (f), (g), (h) and (j);”

*Illi għandu jingħad illi “the carrier may plead the conduct of the sender or consignee, whether he be the claimant or not unless, it has been held, the wrongful act or neglect in question is not attributable to the actual claimant”. (fn. 33 OLG Hamburg 31.3.1994, TraspR. 1995.245. – citat f’**Freight and Multimodal Transport Contracts**, supra, 1.94) [emfasi tal-Qorti]*

Iżda fil-każ in dizamina, mhux talli n-nuqqas fl-indikazzjonijiet fin-nota tal-konsenja mhumieq tas-soċjetà attriċi – li mhijiex l-ispeditur – talli mill-provi ma jirriżulta bl-ebda mod illi hija, bħala l-claimant f’din l-azzjoni, aġixxiet b’negligenza jew mxiet b’mod li kkaġuna d-dewmien li ġie effettivament riskontrat fit-twettiq tal-kuntratt ta’ garr u l-konsenja tal-merkanzija. Is-soċjetà konvenuta ma rnexxilhiex turi li d-dewmien fil-konsenja kien dovut għal “a wrongful act or neglect of the claimant”: għall-kuntrarju, il-provi juru li s-soċjetà attriċi kienet qed tfittex tagħrif dwar il-konsenja tal-merkanzija sa mit-30 ta’ Lulju 2014 (fn. 34 Affidavit Mario Debono) sabiex jiġi stabbilit jekk il-konsenja effettivament waslitx għand l-aġent tas-soċjetà konvenuta ġewwa l-Belġju, u kienet ukoll interpellat lis-soċjetà konvenuta bil-miktub dwar id-dewmien permezz ta’ ittra legali spedita fis-16 ta’ Awwissu 2014 (fn. 35 Dok. MD4, fol. 93). Kien biss fil-5 ta’ Settembru 2014 li ġiet mgħarrfa mis-soċjetà konvenuta illi l-pallet kien instab (fn. 36 Email a fol. 107).

*F’kull każ, il-Qorti tqis li għandha tosserva wkoll illi ai termini tal-Artikolu 8 tal-Konvenzjoni, jispetta **unikament** lit-trasportatur biex, kif jieħu l-kustodja tal-merkanzija, jivverifika l-korrettezza inter alia tad-dettalji indikati fin-nota tal-konsenja relattiva kwantu għan-numru tal-pallets **u l-marki u n-numri tagħhom**. Kif diġà stabbilit, fil-każ in dizamina l-pallett in kwistjoni ma fiha l-ebda indikazzjoni kwalsiasi tan-numru tan-nota tal-konsenja relattiva, bħalma fiha lanqas l-indirizz jew l-isem tad-destinatarju. Il-Qorti rat ukoll ir-ritratti tal-pallett li ġew esebiti fl-atti u jirriżulta, effettivament, li ebda wieħed min-numri indikati fuq il-pallett in kwistjoni ma jaqbel man-numru tan-nota tal-konsenja. L-indikazzjoni tal-indirizz tad-destinatarju hija wkoll nieqsa min-nota tal-konsenja.*

Applikat dan kollu għall-fatt illi l-aġent tas-soċjetà konvenuta ma setax jidentifika l-pallett in kwistjoni u għaddew diversi ġimgħat qabel dan ġie rintraċċat fil-maħżen tiegħu, għall-Qorti dan ma jistax ħlief ifisser li meta l-aġent tas-soċjetà konvenuta ħa l-kustodja tal-merkanzija, huwa mhux biss naqas milli jivverifika l-korrettezza tan-numru u l-marki fuq il-pallett, iżda naqas ukoll milli jagħmel riżerva speċjali fin-nota

*tal-konsenja. Dan qed jingħad għaliex fin-nuqqas ta' xi rizerva partikolari li tkun giet indikata mit-trasportatur mal-konsenja fuq l-istess nota tal-konsenja, il-Konvenzjoni toħloq **presunzjoni li l-konsenja tal-merkanzija lill-carrier li l-merkanzija u n-numri indikati fuq il-pakkeġġjar tagħha fil-mument tal-konsenja, tqabblu ma' dawk li ġew dikjarati fuq in-nota tal-konsenja relattiva** – purché ovvjament, il-kuntrarju ma jġigix ippruvat. Fil-każ in diżamina, in-nota tal-konsenja tindika illi kien hemm clean receipt da parti tal-aġent tas-soċjetà konvenuta li fil-fehma tal-Qorti, ifisser ukoll illi ma twettqux il-verifiki li ai termini tal-Konvenzjoni, kienu jispettaw lit-trasportatur.*

“The carrier’s obligation under Article 8 to check the goods must be read with Article 9, which assumes that the duty has been performed and, on that basis, establishes a presumption that the goods have been received by the carrier in the quantity and condition stated in the consignment note. ... If the carrier fails to make the checks required by Article 8, that is not per se a breach of the contract of carriage for which he is liable to the sender. **Nonetheless, there may be consequences adverse to the carrier in the form of lost opportunities.**

...

First, the presumption established by Article 9 operates whether the carrier has made the checks or not. **Thus, he may have lost an opportunity to safeguard his position, for example, by noting defects in the apparent condition of the goods (Article 8.1(b)) or entering reservations (Article 8.2).** Secondly, if a consequence of his failure to check is a failure to discover deterioration in the goods, which might have been averted, he may be liable for that deterioration.” (fn. 37 *Freight Forwarding and Multimodal Transport Contracts*, supra – 1.37 u 1.38)

*Il-Qorti tqis li dan il-ħsieb huwa ugwalment applikabbli f'każ li n-nuqqas tal-verifiki da parti tal-carrier isarraf f'dewmien mhux raġjonevoli fit-twettiq tal-kuntratt ta' ġarr u konsenja, bħalma effettivament seħħ fil-każ in diżamina. Stabbilit li s-soċjetà konvenuta naqset, dan iwassal ukoll għat-tħaddim tas-subinciz (2) tal-Artikolu 9, għaliex fin-nuqqas ta' indikazzjoni ta' rizervi speċifiċi da parti tat-trasportatur fin-nota tal-konsenja, issib riskontru **l-presunzjoni li fil-mument tat-teħid tal-kustodja tal-merkanzija, in-numru indikat fuq il-merkanzija jikkorrispondi mad-dikjarazzjoni relattiva fuq in-nota tal-konsenja.***

“Although the carrier is only required by Article 8 to check the matters stated, the inference of Article 9 is that **he is expected to mention his findings in the consignment note ... it is to the note that reference will be made if a dispute over the quantity or condition of the goods arises later.**” (fn. 38 *Freight Forwarding and Multimodal Transport Contracts*, supra, 1.41)

Ikkunsidrat;

Iżda l-Qorti tqis illi għandu jiġi kkunsidrat ukoll il-fatt illi skont kif prospettat fis-subinċiż (f) tal-Artikolu 17.4 tal-Konvenzjoni, l-“insufficiency or inadequacy of marks or numbers on the packages” huwa meqjus bħala a special risk li jeħles lill-carrier mir-responsabbiltà tiegħu għal kull ħsara jew telf ikkaġonat bħala riżultat ta’ dan in-nuqqas, fost ċirkostanzi oħrajn speċifikatament elenkati fl-imsemmi Artikolu 17.4. F’każ li ssib riskontru waħda minn dawn iċ-ċirkostanzi, l-Artikolu 18.2 joħloq presunzjoni illi dan ir-riskju speċjali kien effettivament il-kaġun tat-telf jew ħsara, bla ħsara għall-jedd tal-claimant li jressaq prova kuntrarja.

Madanakollu, hija l-fehma tal-Qorti li s-soċjetà konvenuta ma seħħilhiex tressaq provi suffiċjenti biex tavalla ruħha minn din id-difiża u tinħeles mir-responsabbiltà tagħha di fronte għas-soċjetà attriċi. Dan qed jingħad għaliex filwaqt li huwa minnu illi l-insufficiency or inadequacy of marks or numbers fuq il-pallet in kwistjoni huwa maħsub bħala a special risk kif maħsub mill-Artikolu 17.4(f), fil-każ in diżamina hemm provi sodisfaċenti li juru illi d-dewmien ma kienx, tal-anqas in parte, dovut għannuqqas fl-indikazzjoni tal-marki jew numri fuq il-pallet in kwistjoni (fn. 39 The claimant shall, however, be entitled to prove that the loss or damage was not, in fact, attributable either wholly or partly to one of these risks. (Art. 18.2 tal-Konvenzjoni) iżda kien attribwibbli “to a breach of the carrier’s residual duty of care as regards the way in which the carrier did or not respond to the incidence of the special risk” (fn. 40 1.120). Dan għaliex:-

*“The carrier shall not be entitled to claim the benefit of article 17, paragraph 4 (f), unless he proves that **all steps normally incumbent on him in the circumstances were taken** and that he complied with any special instructions issued to him.”*

Ma jirriżulta bl-ebda mod mill-provi li għandha quddiemha l-Qorti, li l-agent tas-soċjetà konvenuta, rinfaċċjat b’dawn in-nuqqasijiet li rrendew it-twettiq tal-kuntratt ta’ ġarr u l-konsenja wieħed diffiċli, għamel imqar tentattiv sabiex jikseb l-istruzzjonijiet tal-ispeditur tal-merkanzija dwar il-konsenja (fn. 41 ITW Welding Products NV), kif del resto kien obligat jagħmel taħt l-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni. (fn. 42 Dan l-Artikolu jittratta l-obbligu tal-carrier f’ċirkostanzi li fihom it-twettiq tal-konsenja skont it-termini tal-kuntratt jew tal-Konvenzjoni ma jkunx possibbli. In proposito, jinsab ritenut: “... if an obstacle to performance occurs, the carrier may be obliged to seek and obey instructions from the person entitled to dispose of the goods in accordance with Article 12. The carrier must ask for instructions within a reasonable time... If the carrier is in breach of this obligation, it is assumed that the carrier is liable but the basis of that liability is not clear. It appears that, if the breach

causes loss, damage or delay to the goods prior to delivery at destination, the carrier's liability is governed by Article 17" - **Freight Forwarding and Multimodal Transport Contracts, supra, 1.65 u 1.66**). Jiġi osservat illi l-isem tal-ispeditur, ossia fornitur, kien espressament indikat sija fin-nota tal-konsenja u sija wkoll fuq il-pallet u għalhekk ma seta' kien hemm l-ebda impediment li jiġu verifikati d-dettalji neqsin permezz ta' kuntatt mal-istess fornitur. Għall-kuntrarju, kollox jindika li meta l-merkanzija giet konsenjata lis-soċjetà konvenuta tramite l-aġent tagħha, **hi ma għamlet assolutament xejn biex tassigura li l-konsenja tiġi mwettqa billi tagħmel kuntatt u tikseb l-istruzzjonijiet tal-ispeditur, tant illi telqet il-merkanzija f'parti mill-imħażen tagħha sakemm din giet identifikata fl-4 ta' Settembru 2014.**

Barra minn hekk, il-Qorti fehmet li l-ewwel darba li s-soċjetà konvenuta talbet li jsiru xi indagni dwar il-konsenja tal-merkanzija fil-kustodja tal-aġent tagħha, kien fl-4 ta' Settembru 2014: m'hemm xejn fil-provi u d-dokumenti esebiti in atti li juri illi qabel din id-data hija għamlet xi tfittxija jew talbet li jsiru indagnijiet dwar il-konsenja tal-merkanzija li kienet ilha taf sa mill-24 ta' Lulju 2014 li din twasslet għand l-aġent tagħha fis-17 ta' Lulju 2014. Fuq kollox, jirriżulta illi l-ewwel darba li mill-atti jirriżulta li s-soċjetà konvenuta għarrfet lill-aġent tagħha li l-isem tad-destinatarju huwa **AAK Grech Bros. Limited u li l-ispedizzjoni kellha ssir ġewwa Malta, kien proprju fl-4 ta' Settembru 2014, iktar minn xahar u nofs wara l-aġent tagħha ha l-kustodja tal-konsenja ta' merkanzija in kwistjoni.**

Dan kollu jwassal lill-Qorti biex tqis illi d-dewmien fit-twettiq tal-kuntratt ta' ġarr in diżamina huwa dovut għan-nuqqasijiet tas-soċjetà konvenuta u tal-aġent tagħha, li naqsu b'mod manifest milli juru li ttieħdu l-passi kollha normalment mistennija fiċ-ċirkostanzi minn carrier responsabbli meta ġew rinfaċċjati b'diffikoltà li setgħet faċilment twassal għal dewmien fit-twettiq tal-kuntratt. Dan ifisser ukoll, indubbjament, li d-dewmien ma kienx wieħed inevitabbli għaliex bit-tħaddim ta' diligenza u għaqqal ordinarju, kif ukoll b'osservanza tal-obbligi imposti mill-Konvenzjoni fuq il-carrier, id-dewmien kollu li wassal biex il-merkanzija damet maħżuna inutilment għal diversi ġimgħat fil-maħżen tal-aġent tas-soċjetà konvenuta, seta' jiġi evitat. Is-soċjetà konvenuta naqset milli turi li mxiet b'utmost care u li għamlet dak kollu mistenni minn trasportatur għaqli u prudenti biex iġorr il-merkanzija u jwettaq il-konsenja fi żmien utli.

L-awtur Malcolm A. Clarke, f'**International Carriage of Goods by Road CMR** (fn. 43 2nd Edition p. 355) jgħid hekk:-

"For the defence of unavoidable circumstances, as the name suggests, the evidence must disclose a cause that was the unavoidable cause of the loss, damage or delay.

At first sight, the description of the defence suggests loss, damage or delay which could not have been avoided by the carrier, something quite literally, inevitable. However, in England, the defence of unavoidable circumstance is not read literally. It does not require absurd or extravagant measures of the carrier, but that the circumstances causing loss, damage or delay could not be avoided by the exercise of “utmost care” on the part of the carrier.”

Imbagħad, dwar il-ħtieġa tal-eżercizzju ta’ utmost care fil-kuntest tal-provvedimenti tal-Artikolu 17.2, l-istess awtur jikteb hekk:-

“Utmost care is “a standard which is somewhere between, on the one hand, a requirement to take every conceivable precaution, however extreme, within the limits of the law and, on the other hand, a duty to do no more than act reasonably in accordance with current practice”. **The carrier’s duty extends not only to avoiding the incidents which are the initial cause of the loss etc. but also to mitigating the effect of loss etc. once it has been caused.**” (fn. 44 *Contracts of Carriage by Land and Air* [2014 Ed.], Malcolm A. Clarke, David Yates. [1.98, p. 42].) [emfasi tal-Qorti]

Il-Qorti ma tħossx li s-soċjetà konvenuta rnexxilha tipprova li ma kinitx negligenti fit-tweqqif tal-kuntratt ta’ ġarr in kwistjoni u ma ġabet l-ebda prova li d-dewmien kien dovut għal a wrongful act of the claimant, li għamlet dak kollu possibbli biex tnaqqas l-effetti tad-dewmien, jew prova oħra li tista’ tezentaha minn xi responsabbiltà għad-dewmien u għad-danni li soffriet is-soċjetà attriċi bħala riżultat ta’ dan id-dewmien.

Ikkunsidrat;

Illi għalkemm id-difiża prospettata fl-Artikolu 29 tal-Konvenzjoni ma ġietx eċċepita speċifikament mis-soċjetà konvenuta fir-Risposta tagħha, il-Qorti tikkunsidra wkoll illi r-responsabbiltà tagħha ma tistax titqies fil-limiti tal-Konvenzjoni skont kif maħsub fl-Artikolu 23.5 tal-istess Konvenzjoni (fn. 45 23.1. When, under the provisions of this Convention, a carrier is liable for compensation in respect of total or partial loss of goods, such compensation shall be calculated by reference to the value of the goods at the place and time at which they were accepted for carriage) li jillimita l-kumpens fil-każ ta’ dewmien għall-ispejjez tal-ġarr (fn. 46 In the case of delay if the claimant proves that damage has resulted therefrom the carrier shall pay compensation for such damage not exceeding the carriage charges). Dan qed jingħad għaliex applikati l-konsiderazzjonijiet appena magħmula, għall-Qorti huwa ravvizabbli fil-mod kif imxiet is-soċjetà konvenuta fil-kuntratt ta’ ġarr konkluz mas-soċjetà attriċi, il-wilful misconduct prospettata mill-imsemmi Artikolu 29. Dan jipprovdi:-

1. The carrier shall not be entitled to avail himself of the provisions of this chapter which exclude or limit his liability or which shift the burden of proof if the damage was caused by his wilful misconduct or by such default on his part as, in accordance with the law of the court or tribunal seised of the case, is considered as equivalent to wilful misconduct. (fn. 47 29.2. The same provision shall apply if the wilful misconduct or default is committed by the agents or servants of the carrier or by any other persons of whose services he makes use for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment.)

*Il-prinċipji regolanti tal-Artikolu 29 tal-Konvenzjoni ġew imfissrin b'mod ormai paċifiku fil-ġurisprudenza in tema. Jinsab ritenut (fn. 48 **Atlas Insurance Agency Limited noe v. Express Trailers Limited**, Appell Ċivili deċiż 18.5.2005) illi wilful misconduct huwa:-*

"an act is wilful when the person charged had a conscious intent to do or omit during the act from which harm results, or an intentional omission of a manifest duty" ("**Outlook Store Inc. -vs- Cardinal Air Services**", **New York Civil Court** (USA), November 1970, No. 352). ... "To be guilty of wilful misconduct the person concerned must appreciate that he is acting wrongfully, or is wrongfully omitting to act and yet persists in so acting or omitting to act regardless of the consequences, or acts or omits to act with reckless indifference as to what the result must be" ("**Horabin -vs- British Overseas Airways Corporation**, 1952)".

*Hu ġeneralment aċċettat li l-kunċett ta' wilful misconduct huwa ekwiparabbli mal-fatt doluż, li huwa kunċett li jmur ferm oltre mill-mera negliġenza u traskuraġni: kemm hu hekk jinsab ritenut illi għall-prova ta' wilful misconduct jeħtieġ li jintwera li n-negliġenza tkun waħda grossolana (gross negligence jew culpa lata). Il-prova fir-rigward tispetta unikament lill-claimant f'dan il-każ bħala l-"parti avversa fil-litigazzjoni u mhux mill-vettural imħarrek." (fn. 49 **Atlas Insurance Agency noe v. Express Trailers Limited**, supra) Dan ifisser illi ma jinkombix fuq is-soċjetà konvenuta biex tressaq provi biex teskolpa ruħha.*

*Dan il-kunċett ta' "wilful misconduct" u t-tifsira tagħha fil-kuntest Malti, ġew mistħarrġa dettaljatament mill-Qorti tal-Appell fis-sentenza **Bowman noe v. Mizzi noe et**, deċiża fit-28 ta' Novembru 2008, fejn waslet għas-segwenti konkluzjoni:-*

"27. Fid-dawl ta' dak li ntqal sa issa, din il-Qorti jidhrilha li l-kunċett ta' wilful misconduct jimplika **konsapevolezza ta' għemil ħażin li jmur oltre minn sempliċi negliġenza jew anke minn negliġenza grassa**. Fil-fehma tal-Qorti jkun hemm "misconduct" meta persuna tagħmel, jew tonqos li tagħmel, xi ħaġa, bi ksur ta' xi dmir

impost fuqha bil-liġi, jew bi ksur ta' xi dmir derivanti minn kuntratt magħmul skont il-liġi, billi, fis-sens tal-Artikolu 992 tal-Kodiċi Ċivili, tali kuntratt għandu s-saħħa ta' liġi għal partijiet kontraenti.

“Biex "misconduct" bħal din tkun tista' tikkwalifika bħala "wilful" evidentement huwa rikjest l-element soġġettiv, u cioè l-konsapevolezza mill-volontà tal-persuna li tkun qiegħda hekk taġixxi. Għalhekk fil-ħsieb ta' din il-Qorti, il-frazi "wilful misconduct" tirreferi għal:

“(1) meta persuna tagħmel, jew tonqos li tagħmel, xi ħaġa, b'għarfien sħiħ li hija qiegħda malizjożament tikser xi dmir impost fuqha bil-liġi, jew

“(2) meta persuna taġixxi "recklessly" jiġifieri bla ebda kont ta' xejn, iżda bil-konsapevolezza li dak l-agir tagħha x'aktarx jista' jikkawża ħsara, iżda hija ma jimportahix jekk dik il-ħsara ssirx jew le. F'dan il-każ din il-persuna tkun fi stat ta' malafede għax hija tkun konxja li qiegħda tieġu riskju li r-raġuni tiddettalha li hija m'għandhiex tieġu. Huwa proprju f'dan is-sinifikat li l-frazi "wilful misconduct" li tisemma fil-Konvenzjoni tas-CMR għandha tiġi interpretata.” (fn. 50 *Emfasi ta' din il-Qorti*)

*Adoperati l-prinċipji msemmija għall-każ in diżamina, il-Qorti, b'żieda mal-konsiderazzjonijiet diġà magħmula, tqis illi l-kondotta tal-aġent tas-soċjetà konvenuta kienet tirrażenta l-estremi tal-kolpa. Mir-ritratti tal-pallet meta dan ġie rintraċċat fil-maħżen tal-aġent stess, liema ritratti ntbaghtu lis-soċjetà konvenuta fil-5 ta' Settembru 2014, jidher pjuttost ċar illi l-pallet kien immarkat bl-isem tas-supplier ITW Welding Products BV (fn. 51 Dok. MD9 u MD10) u kien hemm ukoll l-indikazzjoni tal-ismijiet tal-konsenjatarji, għad mhux l-indirizz jew il-pajjiż fejn kellha ssir il-konsenja. Għaladarba l-isem tal-fornitur huwa wkoll stipolat manifestament fuq in-nota tal-konsenja (Dok. MD2), ma jirriżultax li kien hemm xi impediment biex dan il-pallet jiġi identifikat bħala l-pallet li ġie konsenjat lill-aġent, minkejja li, effettivament il-pallet ma kienx indikat bin-numru tan-nota tal-konsenja (20070140) kif kien meħtieġ għall-finijiet tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni. **Madanakollu, jirriżulta mhux talli l-aġent ma identifikax il-pallet ħlief wara diversi ġimgħat, talli inizzjalment kien innega li kien hemm merkanzija li taqbel man-nota tal-konsenja, fl-imħażen tagħhom.** Dan meta s-soċjetà attriċi kienet qed tesiġi sa minn tal-anqas l-24 ta' Lulju 2014 li l-merkanzija titlaq mingħand l-aġent tas-soċjetà konvenuta biex tingarr lejn Malta (fn. 52 Dok. MD1), filwaqt li t-trasportatur inkarigat mis-soċjetà attriċi kien ilu jitlob lil dan l-istess aġent għal informazzjoni dwar il-pallet in kwistjoni sa minn tal-anqas it-30 ta' Lulju 2014 (fn. 53 Fol. 99).*

*L-aġent ma setax ma kienx konsapevoli illi b'din in-non kuranza totali, huwa kien qiegħed jonqos minn xi dmir impost fuqu taħt il-Konvenzjoni u li kien qed jieħu riskju li persuna raġjonevoli ma setax ma jobsorx li ser iwassal għal dannu. Barra minn hekk, kif diġà stabbilit, m'hemm xejn fl-atti u l-provi proċesswali x'juri li s-soċjetà konvenuta nnifisha, konsapevoli kif kellha tkun tad-danni li jistgħu faċilment jikkonsegwu minn dan id-dewmien, għamlet xi ħaġa biex jiġi evitat id-dewmien fiċ-ċirkostanzi, jew li intervjeniet b'mod effettiv mal-aġent tagħha biex jiġi identifikat il-pallet in kwistjoni, **qabel xejn inqas minn tmienja u erbghin (48) ġurnata mill-konsenja lill-istess aġent tagħha**. Minħabba f'hekk, is-soċjetà konvenuta ma jistħoqqilhiex tavalla ruħha mill-limitazzjoni ta' responsabbiltà li jagħti l-Artikolu 23.5 tal-Konvenzjoni.*

lkkunsidrat;

lmiss għalhekk jiġi trattat il-kwantifikazzjoni tad-danni pretiżi mis-soċjetà attriċi fis-somma ta' €13,921.64 mitluba fir-Rikors promotur.

Id-danni riziultanti minn dewmien fil-konsenja tal-merkanzija, huma distinti mid-danni naxxenti minn ħsara fiżika, kif regolat mill-Artikolu 25 tal-Konvenzjoni u huwa ġeneralment ritenut li jikkonċernaw danni prettament finanzjarji, bħal per eżempju telf ta' qligħ (fn. 54 Cass. France 26.6.1984, BT 1984.610). Għalkemm is-soċjetà konvenuta ma tikkontestax speċifikatament il-quantum tad-danni reklamati mis-soċjetà attriċi fir-Rikors promotur, ħlief għall-fatt li għandu jittieħed qies tal-valur tal-merkanzija li tinsab fil-pussess tas-soċjetà attriċi, minnufih il-Qorti tosserva li ma taqbilx mal-pretensjoni li s-soċjetà konvenuta għandha tħallas l-ammont kollu pretiż kwantu imgħax imħallas mis-soċjetà attriċi lil AAK Grech Bros. Limited skont kif jirrizulta mid-dokumenti mmarkati G, H u I (fn. 55 A fol. 23 sa 25 tal-atti).

Qabel xejn, jirrizulta illi l-imgħax ġie kalkolat u mħallas bir-rata ta' 8% fis-sena u mhux 5% fis-sena li hija r-rata applikabbli skont kif stipolat fl-Artikolu 27 tal-Konvenzjoni.

B'żieda ma' dan, m'huwiex l-imgħax kollu dekorrut fuq is-somma ta' €9,025.18 mill-15 ta' Mejju 2015 sad-data tal-ħlas effettiv, li huwa reklamabbli mingħand is-soċjetà konvenuta. Hu minnu li s-soċjetà attriċi ħallset lil AAK Grech Bros. Limited is-somma ta' €1,572.58 kwantu l-imgħax, izda jirrizulta wkoll illi l-imgħax ġie komputat u mħallas sas-7 ta' Awwissu 2017 (fn. 56 Ċioé d-data tal-ittra legali spedita għan-nom ta' AAK Grech Bros. Limited tal-istess data, b'interpellazzjoni għall-ħlas tal-imgħax) mhux b'rizultat ta' xi nuqqas tas-soċjetà konvenuta odjerna, izda għaliex is-soċjetà attriċi B.A.S. Limited naqset milli tħallas tempestivament l-imgħax dovut skont is-sentenza.

Il-Qorti ma taqbilx illi s-soċjetà attriċi għandha l-jedd għar-rifużjoni tal-ammont rappreżentanti l-imgħax kollu dekorrut fuq is-sorta hija ħallset lill-kreditur tagħha

iktar minn xahar wara li dan l-ammont kien dovut u esigibbli. Altrimenti, jkun ifisser li l-quantum tal-obbligu ta' rifiżjoni jkun jiddependi mir-rieda tas-soċjetà attriċi, cioè skont kemm tagħżel li ddum ma tonora l-obbligi tagħha, bir-riżultat illi d-danneġġjant ikun obligat jerfa' u jagħmel tajjeb għall-effetti tad-dewmien tas-soċjetà attriċi fit-tweġġ tal-obbligazzjoni tagħha tal-ħlas lil terzi.

Il-Qorti hi tal-fehma illi s-soċjetà konvenuta hi obligata li tagħmel tajjeb limitatament għal dawk id-danni kkaġonati bħala riżultat tan-nuqqasijiet tagħha u mhux ta' ħaddieħor, fosthom l-imgħax dovut minħabba d-dewmien fil-ħlas ta' dawk id-danni aġġudikati. Billi għalhekk id-dewmien fil-ħlas bejn id-data tas-sentenza (27 ta' Ġunju 2017) u d-data tal-ħlas (7 ta' Awwissu 2017) huwa attribwibbli lis-soċjetà attriċi u mhux lis-soċjetà konvenuta, l-imgħax dekkorrot f'dan il-perijodu ma jistax jitqies bħala danni sofferti mis-soċjetà attriċi, iżda danni sofferti minħabba d-dewmien tal-istess soċjetà attriċi nnifisha fit-tweġġ tal-obbligu tagħha għall-ħlas litterz.

Konsegwentement, b'applikazzjoni tar-rata ta' 5%, isegwi illi l-imgħax li jista' jiġi reklamant mingħand is-soċjetà konvenuta b'eżerċizzju tad-dritt ta' rivalsa, liema imgħax huwa konsegwenzjali għan-negliġenza tas-soċjetà konvenuta fit-tweġġ tal-kuntratt ta' ġarr, huwa ta' €955 cioè imgħax fuq is-somma ta' €9,025.18 bir-rata ta' 5% bejn il-15 ta' Mejju 2015 u s-27 ta' Ġunju 2017.

B'żieda mal-premess, jirriżulta wkoll illi l-welding set, ossia l-merkanzija mertu tal-kuntratt ta' ġarr in diżamina, jinsab fil-pussess fiżiku tas-soċjetà attriċi stante li din ġiet assenjata lilha bis-saħħa tal-imsemmija sentenza wara li ħallset lill-istess klijent tagħha d-danni likwidati u aġġudikati, skont kif dokumentat fl-email datat 25 ta' Awwissu 2017. F'kull każ, dan m'huwiex kontestat mis-soċjetà attriċi u peress li hija ma ressqet l-ebda prova li turi li dan il-welding set inbiegħ lil terzi, il-Qorti sejra tqis li dan għadu fil-pussess tagħha sal-lum. Dan ifisser illi s-soċjetà attriċi, jekk titħallas id-danni li jiġu aġġudikati lilha f'din il-kawża u tibqa' fil-pussess tal-welding set li, b'effett tas-sentenza tas-27 ta' Ġunju 2017 ġie kkonsenjat lilha, tkun qiegħda tagħmel arrikkiment indebitu a skapitu tas-soċjetà konvenuta. Għalhekk, il-Qorti sejra tordna illi wara li jsir il-ħlas tal-ammont likwidat bħala dovut lis-soċjetà attriċi, din tikkonsenja l-istess welding set lis-soċjetà konvenuta biex tkun tista' tiddisponi minnha fid-diskrezzjoni tagħha.

Għaldaqstant, jirriżulta li l-quantum tal-kumpens li huwa dovut lis-soċjetà attriċi b'eżerċizzju tad-dritt ta' rivalsa fil-konfront tas-soċjetà konvenuta, huwa fis-somma ta' €13,304.24 bir-riżerva tal-konsenja tal-welding set.

L-Appell u l-Appell Incidentali

6. Is-soċjetà intimata pprezentat ir-rikors tal-appell tagħha fil-21 ta' Mejju, 2021, fejn qiegħda titlob lil din il-Qorti sabiex jogħgobha tilqa' l-appell tagħha billi tirrevoka u tħassar is-sentenza appellata u tiċhad it-talbiet tas-soċjetà rikorrenti u tilqa' l-eċċezzjonijiet tagħha. Tgħid li l-aggravji tagħha huma s-segwenti: (a) il-merkanzija kienet ġiet ikkonsenjata f'post ħażin mis-soċjetà rikorrenti; u (b) id-dewmien ma kienx wieħed li jiġġustifika tort u danni.

7. Is-soċjetà rikorrenti wiegħbet fl-14 ta' Ġunju, 2021 fejn talbet sabiex din il-Qorti tiċhad l-appell interpost għal dawk ir-raġunijiet li hija tfisser fit-twegiba tagħha. Dan filwaqt li pprevaliet ruħha mill-appell prinċipali sabiex appellat incidentalment, u b'hekk is-soċjetà intimata talbet għar-riforma tas-sentenza appellata fejn hija ġiet ordnata sabiex tgħaddi l-merkanzija in kwistjoni lis-soċjetà intimata, stante li din kienet ġiet ikkonsenjata lis-soċjetà A.A.K. Grech Brothers Limited.

8. Is-soċjetà intimata laqgħet għall-appell incidentali billi tissottometti li dan għandu jiġi miċħud għal dawk ir-raġunijiet li hija tfisser fir-risposta tagħha.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

9. Din il-Qorti ser tgħaddi sabiex tikkunsidra l-aggravji rispettivi tal-partijiet fid-dawl ta' dak li ddecidiet l-Ewwel Qorti, u dan filwaqt li ser tieħu wkoll in konsiderazzjoni s-sottomissjonijiet tagħhom fir-risposti rispettivi tagħhom għall-appell prinċipali u għall-appell incidentali.

10. Meta tispjega l-ewwel aggravju tagħha, is-soċjetà intimata tikkontendi li kienet is-soċjetà rikorrenti li ġabret il-merkanzija in kwistjoni konsistenti f'*welding set* mingħand is-*supplier* ITW Welding Products BV ġewwa l-Olanda u wassluha fil-garaxx tal-manutenzjoni tal-aġent tal-istess soċjetà intimata Corneel Geerts Transport Group NV mingħajr mezz ta' identifikazzjoni, meta fil-fatt dan kellu jittieħed fil-*bond*/magazinagg. Is-soċjetà intimata hawn tiċċita silta mis-sentenza appellata u tikkontendi li huwa stat ta' fatt li l-merkanzija ttieħdet fil-*workshop* u mhux fid-*depot* fejn kienet tinħatt il-merkanzija. Hija tagħmel ukoll riferiment għal dak li rrilevaw ix-xhieda Mario Debono u Nicholas Xerxen quddiem l-Ewwel Qorti, u tistieden lil din il-Qorti sabiex tissindika r-ritratt tal-merkanzija u tasal għall-konklużjoni tagħha jekk kienx hemm indikat id-destinatarju. Tagħlaq is-sottomissjonijiet dwar l-ewwel aggravju billi ssostni għal darb'oħra li ma kinitx hi li wasslet il-merkanzija, iżda s-soċjetà rikorrenti. Imbagħad għal dak li jirrigwarda t-tieni aggravju tagħha, is-soċjetà intimata tikkontendi li d-dewmien fil-konsenja tal-merkanzija ma kienx jiġġustifika tort u danni. Targumenta li kif sewwa rrilevat l-Ewwel Qorti, ma kienx hemm terminu fiss għall-konsenja miftiehem bejn il-partijiet, u għalhekk kellu jiġi stabbilit jekk iż-żmien in kwistjoni kienx wieħed xieraq u raġonevoli skont il-Konvenzjoni, filwaqt li ċċitat silta mis-sentenza fejn l-Ewwel Qorti ddeċidiet li d-dewmien ta' 61 jum ma kienx wieħed raġonevoli fil-każ odjern. Is-soċjetà intimata tikkontendi li kellu jiġi stabbilit jekk il-perijodu ta' 61 jum kienx aċċettabbli fil-parametri tal-Konvenzjoni, iżda dan wara li jitnaqqas 11 jum tat-traġitt eventwali tal-merkanzija lejn Malta. Tirrileva li l-artikolu 20 tal-Kap. 486 jistabbilixxi perijodu ta' 60 jum u għalhekk anki ż-żmien sħiħ ta' 61 jum ikkunsidrat mill-Ewwel Qorti ma setax jitqies bħala wieħed mhux raġonevoli.

Filwaqt li tagħmel riferiment għas-sottomissjonijiet tagħha fir-rigward tal-ewwel aggravju, is-soċjetà intimata tagħmel riferiment għas-subartikolu 17(2) tal-Kap. 486 u anki għax-xhieda ta' Nicholas Xerxen kif mogħtija waqt l-udjenja tat-12 ta' Ottubru, 2020, b'enfażi fuq il-kliem tiegħu li *"...after five weeks infurmajnih li sibnieh però hu dam xahar ieħor biex lilna jinfurmana illi inġibux jew le, iridux jew le"*.

11. Min-naħa tagħha s-soċjetà rikorrenti twieġeb illi l-argument tas-soċjetà intimata kien diġà sar quddiem l-Ewwel Qorti, li għalhekk għamlet l-apprezzament tal-provi u saħansitra kkonsidrat l-argument fid-dettall. Tirrileva li mhux ikkontestat li l-indirizz u l-isem tad-destinatarju ma kienux indikati fuq il-*pallett*, iżda ssostni li fiċ-ċirkostanzi l-aġent tas-soċjetà intimata kien tenut jagħmel il-verifiki tiegħu u dan kif ikkonstatat mill-Ewwel Qorti. Is-soċjetà rikorrenti tgħid li l-Ewwel Qorti osservat li n-nuqqas ta' indikazzjonijiet fin-nota tal-konsenja ma kienx ħtija tagħha, u anki li hija ma kienet aġixxiet bl-ebda negliġenza jew kienet il-kawża għad-dewmien. Tirrileva li s-soċjetà intimata ma kinitx ressqet provi li d-dewmien fil-konsenja kien riżultat ta' *'a wrongful act or neglect of the claimant'*, anzi mill-provi kien irriżulta li hija kienet ilha tfittex għal tagħrif dwar il-konsenja tal-merkanzija mill-aġent tas-soċjetà intimata ġewwa l-Belġju sa mit-30 ta' Lulju, 2014, u kienet saħansitra interpellatha permezz ta' ittra legali fis-16 ta' Awwissu, 2014 fir-rigward tad-dewmien. Is-soċjetà rikorrenti tgħid li l-aġent tas-soċjetà intimata kien naqas milli jivverifika jekk in-numru u l-marki fuq il-*pallett* kienux korretti, u barra minn hekk m'għamilx riżerva speċjali fin-nota tal-konsenja hekk kif ħa l-kustodja tal-merkanzija. Tirrileva li l-imsemmi aġent tas-soċjetà intimata m'għamel xejn sabiex il-

merkanzija tiġi kkonsenjata u telaqha fl-imħażen tiegħu sakemm din ġiet identifikata fl-4 ta' Settembru, 2014, wara li kien innega li kien hemm merkanzija li taqbel man-nota tal-konsenja. Tagħlaq billi ssostni li huwa prinċipju sew assodat li qorti tal-appell bħala regola ma tiddisturbax id-diskrezzjoni tal-Ewwel Qorti, fejn din tkun għamlet apprezzament tal-provi, u dan sakemm tassigura li dik l-Ewwel Qorti setgħet legalment u raġonevolment tasal għall-konkluzjoni tagħha. Dwar it-tieni aggravju tas-soċjetà intimata, is-soċjetà rikorrenti tirrileva li diġà hemm sentenza f'dan ir-rigward fl-ismijiet **A.A.K. Grech Brothers Limited vs. B.A.S. Ltd.** Tgħid ukoll li kif sewwa ddeċidiet l-Ewwel Qorti, id-dewmien fit-twettiq tal-kuntratt ta' ġarr ma kienx wieħed raġonevoli, u tissottometti li s-soċjetà intimata naqset milli tressaq provi sodisfaċenti illi d-dewmien fil-konsenja tal-merkanzija kien riżultat ta' ċirkostanzi elenkati fis-subartikolu 17(2) tal-Konvenzjoni.

12. L-Ewwel Qorti għarfet li ma kien hemm l-ebda kontestazzjoni dwar il-fatt li l-merkanzija in kwistjoni kienet ġiet ikkonsenjata mis-soċjetà rikorrenti lill-aġent tas-soċjetà intimata, b'dana li din tal-aħħar kienet qegħda tikkontendi li l-merkanzija kienet ġiet ikkonsenjata f'parti tal-maħżen fejn mhux suppost isiru konsenji ta' merkanzija. Irrilevat ukoll li l-*pallet* tal-merkanzija ma kienx immarkat b'mod li seta' jingħaraf id-destinatarju jew l-indirizz tal-konsenja ġewwa Malta. Iżda l-Ewwel Qorti stqarret li l-ewwel allegazzjoni ma kinitx ġiet sodisfaċentement sostanzjata bil-provi, u tagħmel riferiment partikolari għall-iskambju ta' korrispondenza bejn is-soċjetà intimata u l-aġent tagħha ġewwa l-Belġju. Osservat li l-indirizz tal-aġent tas-soċjetà intimata kif indikat fl-*email* tagħha lis-soċjetà rikorrenti, huwa proprju l-istess indirizz indikat fin-nota tal-konsenja tal-merkanzija. Il-Qorti taqbel ma' dawn il-konstatazzjonijiet, u żżid

tgħid li jirrizulta wkoll li l-istess nota ta' konsenja saħansitra giet iffirmata mill-agent tas-soċjetà intimata fis-17 ta' Lulju, 2014⁵ u għalhekk ma jista' jkun hemm l-ebda dubbju dwar il-fatt li l-merkanzija kienet waslet għandu. Dan filwaqt li żżid tgħid li m'hemm l-ebda kontestazzjoni min-naħa tas-soċjetà intimata dwar il-fatti kif jirrizultaw minn dan id-dokument.

13. L-Ewwel Qorti hawn għamlet riferiment għal dak li qal l-awtur David A. Glass fix-xogħol tiegħu Freight Forwarding and Multimodal Transport Contracts. Osservat li fil-korrispondenza permezz ta' *emails*⁶ ma kien hemm l-ebda ndikazzjoni li l-*pallet* tal-merkanzija ma kienx instab, għaliex kien għie kkonsenjat bi żball fil-*workshop*, garaxx jew xi post ieħor mhux indikat, jew li xi mekkanik kien aċċetta u ffirma għall-konsenja kif sottomess mill-avukat difensur tas-soċjetà intimata waqt it-trattazzjoni finali. Qalet li kien biss Nicholas Xerxen fix-xhieda tiegħu li kien għamel riferiment għall-fatt li d-dokument kien għie ffirmit minn 'mekkanik'⁷, u l-Qorti hawn tirrileva li l-allegazzjoni ta' dan ix-xhud fil-fatt imkien ma hija sostanzjata b'prova ulterjuri li setgħet identifikat tajjeb lill-firmatarju. Barra minn hekk il-fatt li fl-eċċezzjoni tagħha s-soċjetà intimata kienet saħansitra ddikjarat li l-merkanzija kienet tħalliet f'uffiċċju minflok fil-maħżen, tqajjem dubji serji dwar il-veraċità ta' din ix-xhieda. Għalhekk l-Ewwel Qorti gustament ċaħdet l-eċċezzjoni tas-soċjetà intimata li l-merkanzija kienet giet ikkonsenjata f'post ħażin.

14. L-Ewwel Qorti mbagħad għaddiet sabiex ikkonsidrat l-allegazzjoni tas-soċjetà intimata li s-soċjetà rikorrenti kienet naqset milli tagħmel marki jew

⁵ Dok. MD2 a fol. 91.

⁶ Ara fol. 137.

⁷ Ara xhieda a fol. 129.

sinjali distintivi fuq il-merkanzija in kwistjoni, u għalhekk id-dewmien fil-konsenja kien attribwibbli għal dan in-nuqqas. Osservat korrettement li l-*pallet* tal-merkanzija ma nstabx proprju għaliex fin-nota tal-konsenja jew '*paperwork*' ma kienx imnizzel li dan kellu jingarr lejn Malta. Żiedet tgħid li l-indirizz tad-destinatarju kien l-indirizz tal-aġent Corneel Geerts, fejn giet ikkonsenjata u fejn fil-fatt baqgħet, u għalkemm kien hemm indikat ukoll taħt 'Convention particulieres' l-ismijiet "AAK Grech Bros" u "B.A.S. Ltd", ma kienx hemm indikat li l-indirizz tagħhom u lanqas li huma kienu d-destinatarji finali tal-konsenja. L-Ewwel Qorti tagħmel riferiment għan-nota ta' konsenja li saret meta l-merkanzija finalment ingarret lejn Malta, fejn fil-fehma tagħha kien hemm indikat it-tagħrif kollu skont l-Artikolu 4 tal-Konvenzjoni, anki li l-konsenja kellha ssir f'Malta. L-Ewwel Qorti aċċettat dak li kienet qegħda tikkontendi s-soċjetà intimata, jigifieri li l-indirizz u l-isem tad-destinatarju ma kienux indikati fuq il-*pallet*, u żiedet tgħid li lanqas in-numru tan-nota tal-konsenja ma kien hemm indikat. Hija hawn għamlet riferiment għad-disposizzjonijiet partikolari tal-Konvenzjoni skont l-Artikoli 4, 7, 8, 9, 17 u 18, u tgħid li skont il-para. (e) u (g) tal-Artikolu 6 tagħha, in-nota tal-konsenja għandha tindika l-isem u l-indirizz tal-konsenjatarju, u anki l-marki partikolari u n-numru tal-merkanzija, u fejn dawn ma jkunux ċari għandu jirrispondi l-ispeditur tagħha għall-ispejjeż, telf u ħsara sofferti mit-trasportatur, liema speditur fil-każ odjern kienet id-ditta ITW Welding Products BV. Hawn l-Ewwel Qorti għal darb'oħra għamlet riferiment għall-awtur David Glass li qal li "*[T]he content of many of the matters specified can be supplied only by the sender. If his failure to do so or to do so accurately causes loss to the carrier, the sender will be liable under Article 7*", u wkoll għaddiet sabiex ċitat l-imsemmi Artikolu 7.

15. Fil-fehma ta' din il-Qorti, l-Ewwel Qorti kienet korretta meta osservat li kien ċar minn dan l-artikolu li t-trasportatur madankollu ma jistax jeħles mir-responsabbiltà tiegħu taħt il-Konvenzjoni għall-ħsara, telf jew dewmien fil-konsenja u l-ġarr tal-merkanzija, iżda madankollu huwa għandu d-dritt ta' rivalsa kontra l-ispeditur. L-Ewwel Qorti għamlet riferiment għal darb'oħra għal dak li kiteb David A. Glass li *“the carrier may plead the conduct of the sender or consignee, whether he be the claimant or not unless, it has been held, the wrongful act or neglect in question is not attributable to the actual claimant”*, u kkonstatat li fil-każ odjern in-nuqqas tal-indikazzjonijiet fin-nota tal-konsenja ma kienx attribwibbli lis-soċjetà rikorrenti, li wara kollox ma kinitx l-ispeditur, iżda anki bħala l-attriċi fl-azzjoni odjerna, ma kienx jirrizulta mill-provi li hija mxiet b'negligenza jew b'mod li kienet wasslet għad-dewmien fl-eżekuzzjoni tal-kuntratt ta' ġarr u l-konsenja tal-merkanzija. Il-Qorti hawn tikkondividi pjenament il-pożizzjoni tal-Ewwel Qorti.

16. L-Ewwel Qorti mbagħad irreferiet ukoll għad-disposizzjonijiet tal-Artikolu 8 tal-Konvenzjoni, fejn l-aġent tas-soċjetà intimata kien tenut jivverifika l-korrettezza *inter alia* tad-dettalji tan-nota tal-konsenja hekk kif jieħu l-kustodja tal-merkanzija, iżda qalet li dan m'għamlux fil-każ odjern. Osservat wkoll li saħansitra m'għamel l-ebda rizerva speċjali fin-nota tal-konsenja, u għalhekk il-Konvenzjoni hawn kienet toħloq preżunzjoni li l-merkanzija u n-numri fuq l-ippakkeġġjar tagħha tqabblu ma' dawk fuq in-nota tal-konsenja fil-mument tal-konsenja relattiva, u dan sakemm ma jigix ippruvat il-kuntrarju. L-Ewwel Qorti qalet li fil-fatt fil-każ odjern in-nota tal-konsenja relattiva kienet tindika li kien hemm *'clean receipt'*, u għalhekk hija kienet tal-fehma li ma twettqux il-verifiki

neċessarji skont il-Konvenzjoni. Hawn ukoll din il-Qorti taqbel mal-pożizzjoni tal-Ewwel Qorti, u tgħid li fil-mument tal-konsenja l-aġent naqas sew mir-responsabbiltajiet tiegħu ta' verifika u identifikazzjoni immedjata tal-konsenja.

17. L-Ewwel Qorti kompliet l-argument tagħha billi għamlet riferiment għall-awtur David A. Glass, u kkonsidrat id-disposizzjonijiet tal-para. (f) tas-subartikolu 17.4 tal-Konvenzjoni. Stqarret li d-dewmien ma kienx dovut għall-fatt, anki jekk *in parte*, tan-nuqqas fl-indikazzjoni tal-marki jew tan-numri fuq il-*pallet*, iżda kkonsidrat li meta l-merkanzija kienet giet ikkonsenjata lill-aġent tas-soċjetà intimata, dan ma kien għamel assolutament xejn sabiex jaċċerta li tiġi eżegwita l-konsenja billi jikseb l-istruzzjonijiet tal-ispeditur, u saħansitra ħalla l-merkanzija fl-imħażen sakemm din giet identifikata fl-4 ta' Settembru, 2014. Filwaqt li osservat ukoll li s-soċjetà intimata kienet damet sa xahar u nofs wara li l-aġent tagħha ħa f'idejh il-merkanzija, sabiex talbet li jsiru ndaġini dwar il-konsenja tal-merkanzija in kwistjoni, l-Ewwel Qorti stqarret li fil-fehma tagħha d-dewmien fl-eżekuzzjoni tal-kuntratt ta' ġarr kien dovut għan-nuqqasijiet tas-soċjetà intimata u tal-aġent tagħha. L-Ewwel Qorti sewwa kkunsidrat li dan id-dewmien seta' jiġi evitat b'diligenza u b'għaqaq ordinarju u bl-osservanza tal-obbligi mposti mill-Konvenzjoni fuq it-trasportatur. L-Ewwel Qorti tagħraf li s-sitwazzjoni ta' dewmien inħolqot proprju minħabba n-nuqqas ta' diligenza li ntweriet mis-soċjetà intimata u mill-aġent tagħha, li permezz ta' attenzjoni għal dak li jirrikjedu d-disposizzjonijiet tal-Konvenzjoni, huma setgħu wkoll saħansitra faċilment jeżoneraw ruħhom mir-responsabbiltà tan-nuqqasijiet ta' terzi.

18. L-Ewwel Qorti ssostni li s-soċjetà intimata ma werietx li hija mxiet b'*utmost care* u hija tagħmel riferiment għall-awtur Malcolm A. Clarke, fejn fil-pubblikazzjoni International Carriage of Good by Road CMR jagħmel riferiment għal dan il-kunċett, meta jsostni li fl-Ingilterra d-difiza ta' ċirkostanzi inevitabbli kienet tirrikjedi li jintwera li ċ-ċirkostanzi ma setgħux jiġu evitati jew l-effetti tat-telf, eċċ jiġu mitigati wkoll bl-applikazzjoni ta' *utmost care* min-naħa tat-trasportatur. Għalhekk l-Ewwel Qorti kienet tal-fehma li s-soċjetà intimata naqset milli tressaq prova li setgħet teżentaha minn xi responsabbiltà għad-dewmien u għad-danni sofferti mis-soċjetà rikorrenti.

19. Madankollu, osservat l-Ewwel Qorti, mir-ritratti li ntbagħtu lis-soċjetà intimata fil-5 ta' Settembru, 2014 hekk kif il-*pallet* instab fil-maħżen tal-aġent tagħha, jirriżulta pjuttost ċar li kien hemm indikat l-isem tad-ditta fornitriċi ITW Welding Products BV⁸, liema isem kien indikat ukoll fuq in-nota tal-konsenja, u għalhekk qalet li ma kien jirriżulta l-ebda impediment sabiex il-*pallet* jiġi identifikat, għalkemm taċċetta li ma kienx hemm imniżżel ukoll fuq n-numru tal-konsenja 20070140 skont l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni. L-Ewwel Qorti għalhekk ħadet in konsiderazzjoni li s-soċjetà rikorrenti kienet sa mill-24 ta' Lulju, 2014 titlob sabiex il-merkanzija tingarr lejn Malta⁹, u t-trasportatur tas-soċjetà rikorrenti kien ilu jitlob għal informazzjoni mill-istess aġent dwar din il-merkanzija sa mit-30 ta' Lulju, 2014.¹⁰ Għalhekk is-soċjetà intimata ma kienx jistħoqqilha li jiġu applikati d-disposizzjonijiet tal-artikolu 23.5 tal-Konvenzjoni fil-konfront tagħha.

⁸ Ara ritratti Dok. MD9 u Dok. MD10 *a fol.* 113 u 114.

⁹ Ara Dok. MD1 *a fol.* 90.

¹⁰ Ara *fol.* 99.

20. Hawn il-Qorti tikkonsidra li anki t-tieni aggravju tas-soċjetà intimata mhuwiex ġustifikat. Għalkemm hija qegħda tinvoka favur tagħha d-disposizzjonijiet tal-Artikolu 20, li jipprovdi meta għandha titqies bħala mitlufa l-merkanzija, il-Qorti tgħid li huwa applikabbli l-Artikolu 19 tal-Konvenzjoni għall-każ odjern, li jittratta proprju l-kwistjoni tat-terminu li għandu jiġi kkonsidrat bħala dewmien. Tikkonsidra li dan l-Artikolu 19 jipprovdi li għandu jittieħed in konsiderazzjoni “...the actual duration of the carriage having regard to the circumstances of the case, and in particular, in the case of partial loads, the time required for making up a complete load in the normal way, exceeds the time it would be reasonable to allow a diligent carrier”. Tqis li wara li nstabet il-merkanzija fil-maħżen tal-aġent tas-soċjetà intimata, din inġarret għal hawn Malta fi 17 ta' Settembru, 2014 u t-2 ta' Ottubru, 2014¹¹ jekk il-merkanzija kellhiex tingarr lejn Malta, din il-Qorti tqis li d-dewmien ma jistax jittieħed bħala wieħed raġonevoli.

21. Għaldaqstant din il-Qorti ma ssibx l-aggravji tas-soċjetà intimata ġustifikati, u tiċċadhom.

22. Jonqos li l-Qorti tittratta l-appell incidentalment mressaq mis-soċjetà rikorrenti. Din tikkontendi li l-Ewwel Qorti naqset milli tikkonsidra l-fatt li kif irriżulta ċar mill-provi, il-merkanzija in kwistjoni kienet ġiet ikkonsenjata lil

¹¹ Ara l-iskambju *emails a fol.* 138.

A.A.K. Grech Bros. Ltd., u għalhekk ma kinitx fil-pussess tagħha. Filwaqt li tagħmel riferiment għall-affidavit tax-xhud Mario Debono, ir-rappreżentant tagħha, hija titlob sabiex din il-Qorti tirrevoka dik il-parti tas-sentenza fejn hija giet ordnata li tikkonsenja dik il-merkanzija lis-soċjetà intimata.

23. Is-soċjetà intimata min-naħa tagħha ssostni li l-problema hija proprju tas-soċjetà rikorrenti, għaliex hija ma kellhiex tiddisponi mill-merkanzija. Safejn kienet taf hi, tali merkanzija kienet tinstab fil-pussess tal-imsemmija soċjetà rikorrenti, u ma kien hemm l-ebda bażi legali li permezz tagħha hija setgħet titħallas u anki żżomm il-merkanzija. In sostenn tal-argument tagħha, is-soċjetà intimata ċċitat lill-Ewwel Qorti fejn din bl-istess argument tal-arrikkiment indebitu ddeċidiet li l-merkanzija għandha tgħaddiha lis-soċjetà intimata.

24. Din il-Qorti ħadet konjizzjoni tas-sentenza tal-Qorti Ċivili, Prim'Awla, tas-27 ta' Ġunju, 2017 fl-ismijiet **A.A.K. Grech Brothers Limited vs. B.A.S. Limited**, kif ukoll ta' dak li qalet l-Ewwel Qorti fis-sentenza appellata, u ma ssib l-ebda raġuni skont il-liġi sabiex tbiddel din tal-aħħar. Għaladarba s-soċjetà A.A.K. Grech Bros. Ltd kienet giet ordnata fl-ewwel sentenza sabiex tgħaddi l-merkanzija in kwistjoni lis-soċjetà rikorrenti, illum din għandha tkun fil-pussess fiżiku tagħha u b'hekk f'pożizzjoni li tgħaddiha lis-soċjetà intimata.

25. Għaldaqstant din il-Qorti ssib li l-aggravju tas-soċjetà rikorrenti mhux ġustifikat, u tiċhdu.

Decide

Għar-raġunijiet premessi l-Qorti tiddeċiedi dwar l-appell prinċipali u l-appell inċidentali billi tiċċadhom, filwaqt li tikkonferma s-sentenza appellata fl-intier tagħha.

L-ispejjeż tal-ewwel istanza jibqgħu kif deċizi, filwaqt li dawk tal-appell prinċipali għandhom ikunu a karigu tas-soċjetà intimata, u dawk tal-appell inċidentali għandhom ikunu a karigu tas-soċjetà rikorrenti.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**